

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE
Ústav jižní a centrální Asie

ERGATIVITNÍ KONSTRUKCE V HINDŠTINĚ

Bakalářská práce

Renáta Jelínková
Praha, 2006

**Prohlašuji, že jsem pracovala
samostatně a že jsem použila
pouze uvedené literatury.**

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'J. K. ...', written in a cursive style.

Na tomto místě bych chtěla poděkovat
PhDr. S. Kostičovi, Dr., vedoucímu bakalářské
práce, za odborné vedení a za cenné rady
a připomínky.

OBSAH:

1. Úvod

1.1. Definice pojmu

1.2 Stupně ergativity

1.2.1. Ergativní morfologie

1.2.2. Ergativní syntax

1.3 Ergativ a jeho zastoupení v různých jazycích

2. Ergativ v hindštině

2.1. Slovesný systém hindštiny

2.2. Původ ergativity v novindických jazycích

2.3. Morfo-syntaktické prostředky vyjádření ergativity

2.3.1. Pořadí větných členů

2.3.1.1. Subjekt

2.3.1.2. Objekt

2.3.2. Kongruence

3. Excerpovaný materiál

3.1. Objekt nevyjádřený

3.1.1. Objekt vyjádřený vedlejší větou objektovou

3.2. Objekt se záložkou „ka“

3.3. Objekt v přímém pádu

3.3.1. Objekt v singuláru maskulina

3.3.2. Objekt v plurálu maskulina

3.3.3. Objekt v singuláru feminina

3.3.4. Objekt v plurálu feminina

3.4. Subjekt nevyjádřený

3.5. Složená slovesa

3.6. Transitivita

4. Závěr

Seznam použité literatury

Použitý přepis

samohlásky a dvojhlásky:

अ - a आ - ā इ - i ई - ī उ - u ऊ - ū ऋ - r ए - e ऐ - ai ओ - o औ - au

nosové samohlásky a dvojhlásky:

अँ - āँ औँ - Āँ ईँ - īँ ईँ - īँ उँ - ūँ ऊँ - Ūँ ऐँ - Eँ ऐँ - aīँ ओँ - ōँ औँ - aū

veláry/guturály (zadopatrové souhlásky):

क - k ख - kh ग - g घ - gh ङ - ṅ

palatály (předopatrové souhlásky):

च - c छ - ch ज - j झ - jh ञ - ṅ

cerebrály (retroflexní souhlásky)::

ट - T ठ - TH ड - D ढ - DH ण - N

dentály (zubné souhlásky):

त - t थ - th द - d ध - dh न - n

labiály (retné souhlásky):

प - p फ - ph ब - b भ - bh म - m

semivokály (polosamohlásky plynulé, likvidy):

य - y र - r ल - l व - v

spiranty (třené souhlásky):

श - ś ष - S स - s ह - h ः - H

1. ÚVOD

Tato práce se zaměřuje na základní popis jazykovědného jevu zvaného ergativ. Pojmem „ergativ“ nebo spíše „ergativní konstrukce“ rozumíme takovou konstrukci, v níž je syntaktickým východiskem objekt ve tvaru přímého nezávislého pádu – tzv. absolutivu – zatímco konatel děje je řízen tranzitivním slovesem a má tvar nepřímého závislého pádu zvaného ergativ nebo také agentiv/agenciál. Tato konstrukce připomíná naši pasivní konstrukci, ale ta je v češtině a v dalších jazycích pouze jednou z obou možností – a to ještě méně častou či okrajovou, kdežto ergativní konstrukce je v uvedených ergativních jazycích nejen konstrukcí základní, ale také jedinou¹. Především ve starších jazykovědných pracích se velmi často objevoval názor, že ergativní konstrukce je totožná s pasivní. Dnes se můžeme domnívat, že ergativní konstrukce má pasivní původ a například v hindštině nemůže být ergativní konstrukce zaměňována za pasivní už z toho prostého důvodu, že v tomto jazyce existují obě konstrukce, tedy jak ergativní tak i pasivní konstrukce.

Podle Dixona² můžeme najít ergativ přibližně v jedné čtvrtině všech světových jazyků. V geografickém rozšíření tohoto jevu můžeme ovšem pozorovat jistou pravidelnost. Například mezi evropskými jazyky najdeme velice málo jazyků ergativních – jako příklad můžeme uvést baskičtinu. Mezi ergativní jazyky dále patří také jazyky okolí Kavkazu, tibeto–barmské jazyky, jazyky austronéské rodiny nebo jazyky papuánské. Naopak velice řídký výskyt ergativity můžeme prokázat v jazycích Afriky nebo Severní Ameriky.

Ne všechny jazyky jsou však plně ergativní, ba naopak, většina z nich je ergativní jen částečně (*split-ergative*³). Příkladem takového jazyka je právě hindština, jež má částečně ergativní morfologii podmíněnou dokonavým časem a zcela akuzativní syntax.

Ve své práci se zaměřuji na popis jevu, na jeho definice v odborné literatuře a tyto poznatky demonstruji na textech z moderní hindské prózy. Jako zdroj excerpce mi v tomto případě posloužil soubor povídek *Merī maut ke bād* (Po mé smrti) indického satirika Latífa Ghonghího, jehož text reprezentuje současnou standardní hindštinu.

¹ Černý, 1998:118

² Dixon, 1998:2

³ Dixon, 1998

1.1. DEFINICE POJMU

Termín „ergativita“ slouží k popisu gramatického modelu, v němž je s intranzitivním subjektem nakládáno stejným způsobem jako s tranzitivním objektem a odlišným způsobem s tranzitivním subjektem⁴. Tento termín byl poprvé použit v souvislosti s pádovým značením jmenné fráze: ergativ je pád značící tranzitivní subjekt (tedy činitele, proto bývá také nazýván agentiv/agenciál) a v kontrastu k němu stojí pád zvaný nominativ, či spíše absolutiv, označující intranzitivní subjekt i tranzitivní objekt.

Stejně jako existuje ergativní konstrukce, existuje také konstrukce, jež je k ní komplementární a tato konstrukce se nazývá akuzativní. Akuzativní jazyky v tomto případě označují stejným způsobem (nejčastěji nominativem) tranzitivní i intranzitivní subjekt, přičemž odlišně je označen objekt tranzitivního slovesa (nejčastěji pádem akuzativu).

Je to většinou nominativ / absolutiv, jenž mívá jednodušší tvar než ergativ popřípadě akuzativ.

Tabulka 1.1. *Porovnání rolí A, S a O v obou typech jazyků*

	ergativně-absolutivní	nominativně-akuzativní
O	stejný	odlišný
S	stejný	stejný
A	odlišný	stejný

Ergativita se může v jazyce projevat jak na morfologické tak i na syntaktické úrovni, málokdy se však projevuje na obou současně a většina jazyků s ergativními rysy je tedy ergativní jen částečně. Běžnější je ergativita morfologická, která se nejčastěji projevuje pomocí pádového značení, jak je tomu i v případě hindštiny. Na syntaktické úrovni může ergativita například ovlivňovat pořadí větných členů.

V některých jazycích je použití ergativní konstrukce podmíněno splněním určitých kritérií – velice často záleží na vidu či na čase. Mezi takové jazyky patří také

⁴ Dixon, 1998:1

hindština, v níž se uplatňuje ergativní konstrukce pouze v dokonavých minulých časech.

1.2. STUPNĚ ERGATIVITY

Jak už bylo uvedeno, ergativita se může projevovat jak na úrovni morfologické, tak i na úrovni syntaktické. Existuje jen velice málo plně ergativních jazyků, které by však na nějaké úrovni nevykazovaly žádné nominativně-akuzativní znaky. Častější je morfologická ergativita, která bývá jen zřídka doplněna ergativitou syntaktickou. Naopak, pokud má jazyk ergativní syntax, je poměrně obvyklé, že má také ergativní morfologii.

Spíše než o ergativním jazyce bychom tedy měli mluvit o ergativním systému, který dosahuje v různých jazycích různého stupně.

Částečně ergativní jazyky (*split-ergative languages*⁵) mají tedy částečně ergativní chování, ale v určitých případech používají jinou (obvykle akuzativní) syntax nebo v morfologii. Syntaktická a/nebo morfologická ergativita je zde podmíněna gramatickým kontextem, obvykle osobou nebo časem/videm slovesa - tak je tomu i v případě hindštiny, která používá ergativní pád u agenta dokonavých tranzitivních sloves v minulých časech, jinak používá nominativ a je tedy částečně ergativní - má částečně ergativní morfologii a plně akuzativní syntax.

Ergativita může být podmíněna různými faktory. Pokud je například jeden z argumentů slovesa vyjádřen zájmenem v první nebo v druhé osobě, je označen podle nominativně-akuzativního vzoru (nejméně označeným pádem, pokud je to agent nebo je intranzitivní a nejvíce označeným pádem, pokud jde o objekt). Pokud je použito zájmena třetí osoby, nahrazuje akuzativní konstrukci konstrukce ergativní. Vysvětlením může být vysoká pozice první a druhé osoby na stupnici životnosti. Takovýmto způsobem se chová například australský jazyk dyirbal, který je v ostatních případech ergativní⁶.

Množství jazyků používá ergativně-absolutivní či nominativně-akuzativní značení podle toho, jaký čas je použit nebo podle vidu slovesa. Například indo-íránská jazyková rodina (kam patří také hindština) používá ergativní konstrukci pouze v minulých dokonavých časech. Sloveso v dokonavém vidu způsobuje, že jeho

⁵ Dixon, 1998

⁶ wikipedia.org

argument (tranzitivní subjekt) je označen ergativním pádem, zatímco nedokonavé sloveso má značení akuzativní. (Také ostatní jazyky mají tendenci spojovat minulý čas a/nebo dokonavý vid s ergativitou spíše než s akuzativní konstrukcí.)⁷

Často záleží také na druhu použitého značení. Některé jazyky (včetně různých austronéských jazyků Nové Guiney) vykazují znaky ergativně-absolutivního modelu při pádovém značení, ale znaky nominativně-akuzativní při slovesné shodě⁸.

V jiných jazycích je rozhodující agentivita slovesa tedy jeho sémantika. První typ takových jazyků dělí intransitivní slovesa do dvou skupin – jejichž subjekt je značen jako A a na ta, jejichž subjekt je značen jako O – nehledě na sémantický význam v konkrétním případě. Pokud se tedy jedná o argument aktivního slovesa jako například „běžet“, je tento argument označen jako tranzitivní agent (stejně jako v akuzativních jazycích). Avšak pokud se jedná o sloveso neaktivní jako „stát“, je jeho argument označen jako tranzitivní objekt (stejně jako v ergativních jazycích). Tyto jazyky jsou nejčastěji známy pod označením *split-S*⁹ jazyky a patří mezi ně například severoamerický jazyk dakota¹⁰.

Druhým typem jsou jazyky, jejichž intransitivní slovesa značí svůj argument jako O v případě, že jde o činnost kontrolovanou, podmíněnou vůlí. Pokud se naopak jedná o činnost, již nemůže subjekt nijak kontrolovat, je jediný argument označen jako A. Intransitivní slovesa tedy nejsou v těchto jazycích, jež jsou nazývány *fluid-S*¹¹ jazyky, pevně rozdělena, ale záleží na jejich konkrétním použití¹².

1.2.1. ERGATIVNÍ MORFOLOGIE

Pokud má jazyk morfologickou kategorii pádu, potom jsou argumenty slovesa značeny takto:

- Agent tranzitivního slovesa (A) je označen ergativním pádem.
- Subjekt intransitivního slovesa (S) a objekt tranzitivního slovesa (O) jsou v absolutivu.

⁷ ling.uni-konstanz.de

⁸ wikipedia.org

⁹ Dixon, 1998

¹⁰ Dixon, 1998:73

¹¹ Dixon, 1998

¹² Dixon, 1998:70-71

- Tabulka 1.2.1. a *Ergativně-absolutivní systém pádového značení v baskičtině*

věta	<i>Gizona etorri da.</i>		<i>Gizonak mutila ikusi du.</i>		
slovo	<i>gizona</i> - <i>0</i>	<i>etorri da</i>	<i>gizona</i> - <i>k</i>	<i>mutila</i> - <i>0</i>	<i>ikusi du</i>
vysvětlivka	muž ABS	přijel	muž	chlapce ABS	uviděl
funkce	S	intanzitivní slovreso	A	O	tranzitivní sloveso
překlad	Muž přijel.		Muž uviděl chlapce.		

V baskičtině znamená slovo *gizona* muž a slovo *mutil* chlapec. Subjekt má různé pádové značení podle toho, zda je argumentem tranzitivního nebo intransitivního slovesa. První tvar slova je v absolutivu označen nulovým morfémem (-0) a druhý tvar v ergativním pádu je označen sufixem *-k*. Subjekt intransitivní věty a objekt tranzitivní věty mají oba stejný, absolutivní, pád, zatímco ergativní pád se objevuje pouze u tranzitivního agenta.

Tabulka 1.2.1. b *Nominativně-akuzativní systém pádového značení v japonštině*

věta	<i>Otoko ga tsuita.</i>		<i>Otoko ga kodomo wo mita.</i>		
slovo	<i>otoko-ga</i>	<i>tsuita</i>	<i>otoko-ga</i>	<i>kodomo wo</i>	<i>mita</i>
vysvětlivka	muž NOM	přijel	muž NOM	dítě ACC	uviděl
funkce	S	V _i	A	O	V _t
překlad	Muž přijel.		Muž uviděl dítě.		

V tomto jazyce je subjekt intanzitivní věty a agent tranzitivní věty (*otoko*) označen nominativním pádem *ga*, zatímco objekt tranzitivní věty *kodomo* je označen akuzativním pádem *wo*.

Pokud jazyk nemá pádové značení, ergativita může být označena jiným způsobem – například v abcházštině, která nemá morfologický ergativní pád, se ergativita projevuje ve struktuře slovesné shody¹³.

1.2.2. ERGATIVNÍ SYNTAX

Ergativita se může kromě morfologické projevovat také na úrovni syntaktické. Syntaktická ergativita je poměrně vzácná a zatímco všechny jazyky, které ji vykazují, jsou zároveň ergativní na morfologické úrovni, velmi málo morfologicky ergativních jazyků má také ergativní syntax. Stejně jako u morfologie mohou se i zde některé syntaktické operace chovat akuzativně zatímco jiné se mohou chovat ergativně. Stupně syntaktické ergativity pak závisí na počtu syntaktických operací, při nichž se chová subjekt stejně jako objekt. Syntaktické ergativitě se také říká mezivětná ergativita (*inter-clausal ergativity*¹⁴), protože se obvykle projevuje ve vztazích mezi větami¹⁵. V některých jazycích totiž musí být splněny určité podmínky, aby mohlo dojít například ke spojení dvou vět v souvětí. Pokud tyto podmínky spojují S a O, pak můžeme o jazyku říci, že má ergativní syntax. V praxi to například znamená, že pokud chceme spojit dvě věty, musí být jmenná fráze, která je jim společná, v jedné z nich ve funkci S a v druhé ve funkci O - potom můžeme tuto jmennou frázi z druhé věty vypustit.

Syntaktická ergativita se může projevit například ve slovosledu (například argument v absolutivu stojí před slovesem a ergativní argument za ním).

1.3. ERGATIV A JEHO ZASTOUPENÍ V RŮZNÝCH JAZYCÍCH

Ergativita je mezi evropskými jazyky výjimkou, přesto Dixon uvádí, že podle hrubých odhadů uplatňuje přibližně v jedné čtvrtině všech světových jazyků¹⁶. Z geografického hlediska nás při výčtu ergativních jazyků nebo jazyků s ergativními rysy jistě upoutá fakt, že tyto jazyky jsou soustředěny do určitých oblastí a v jiných se prakticky nevyskytují. Pokud bychom začali v Evropě a pokračovali směrem na východ, jako první bychom mohli uvést baskičtinu, jeden z mála evropských

¹³ wikipedia.org

¹⁴ Dixon, 1998

¹⁵ Dixon, 1998:143

¹⁶ Dixon, 1998:2

ergativních jazyků, který je plně ergativní na morfologické úrovni. Jdeme-li na východ, vidíme, že ergativní rysy mají i všechny tři jazykové rodiny oblasti Kavkazu (severovýchodní, severozápadní a jižní), přestože mezi nimi neexistuje žádná příbuznost¹⁷.

Ergativní vlastnosti jsou patrné u starověkých jazyků Blízkého Východu. Existují domněnky¹⁸, že proto-indo-evropské jazyky byly ergativní a v některých větvích indo-evropské rodiny se rozvinuly ergativní rysy – platí to kupříkladu o jazycích anatolské větve, kterými se mluvilo na Blízkém Východě v druhém a prvním století před naším letopočtem. Zdá se, že v této době v této části světa existovalo větší množství izolovaných skupin či jazyků, které nebyly příbuzné, přitom vykazovaly ergativní znaky.

Ergativní rysy má i klasická arménština, ergativní model podmíněný minulým časem/dokonavostí najdeme i v některých jazycích íránské a také indické podskupiny. V jazyce burušaski, izolovaném jazyce, jímž se mluví v nepřístupných horských oblastech Karákoramu na hranici mezi Kašmírem a Tibetem, také nalezneme ergativní flexi v minulých časech.

Velké množství ergativních jazyků najdeme také v tibeto-barmské jazykové skupině. Stejně tak je tomu i v rozvětvené austronéské rodině a velký zastoupení mají tyto jazyky také v rodině australské.

Mezi jazyky s ergativními rysy patří i jazyky paleo-sibiřské.

Podstatně méně jich nalezneme mezi jazyky Severní Ameriky. Asi nejznámějším je jazyk eskymo-aleut, který je rozšířen od Aljašky po Grónsko¹⁹.

Silné ergativní vlastnosti mají ovšem jazyky majské rodiny ve Střední Americe. Jižní Amerika, jakožto jazykově nesmírně různorodá oblast, ještě stále není z lingvistického hlediska dostatečně prozkoumána. S jistotou můžeme říci, že i zde existuje velké množství jazyků na nejrůznějších stupních ergativity.

¹⁷ Zdá se, že termín „ergativ“ (podle řeckého *ergon* „práce, skutek, čin“) byl poprvé použit v ruský psané práci Dirrové (Dirr, A. 1912. 'Rutulskij jazyk', Sbornik Materialov dlya Opisaniya Plemen Kavkaza, Tbilisi, 42:3.1-204) o dagestánském jazyce rutul. Termín vešel do obecného povědomí až poté, kdy byla Dirrova práce na téma kavkazských jazyků představena roku 1928 v němčině.

¹⁸ Dixon, 1998:3

¹⁹ Zřejmě poprvé se ergativní konstrukcí zabýval Fabricius ve své práci o grónské eskymáčtině. Pro ergativní pád ovšem používal termín „nominativus transitivus“.

Naprosto ojedinělé jsou však ergativní jazyky na africkém kontinentu. Několik bychom jich našli například v jazycích západonilských (jižní Súdán).

2. ERGATIV V HINDŠTINĚ

Jak bylo uvedeno výše, hindština jako člen indo-iránské jazykové rodiny je ergativní pouze částečně. Má plně akuzativní syntax a ergativita se u ní projevuje na morfologické úrovni u dokonavých přičestí tranzitivních sloves: Můžeme tedy říci, že je podmíněna videm/ časem. Dokonavost se ovšem může vztahovat i na budoucnost, a proto se v hindštině používá také ve futuru a v subjunktivu.

V hindské větě s dokonavým přičestím tranzitivního slovesa je tedy v neutrálním stylu na prvním místě tranzitivní subjekt v nepřímém pádě s ergativním pádem (pádem činitele) představovaným postpozicí (záložkou) *ne*, která nahrazuje nominativní pád užívaný ve všech ostatních případech. Tvar přičestí závisí na přímém objektu:

- a. Pokud není přímý objekt vyjádřen nebo je vyjádřen vedlejší větou předmětovou či přímou řečí, má přičestí tvar neutrální na *-ā*.
- b. Pokud je přímý objekt v akuzativu se záložkou *ko* (tento tvar se v hindštině shoduje s tvarem dativním), má přičestí také neutrální tvar na *- ā*.
- c. Pokud je přímý objekt vyjádřen přímým pádem, který se shoduje s tvarem v nominativu, shoduje se s ním přičestí v rodě a v čísle.

Vzhledem k tomu, že čeština patří mezi jazyky akuzativní, neexistuje jiná možnost než překládat ergativní pád nominativem.

Osobní zájmena mají ve vazbě s ergativem zvláštní tvary, které se liší od nepřímého pádu:

Tabulka 2. *Tvary osobních zájmen v ergativním pádu*

singulár			plurál		
<i>maĩ</i>	já	<i>maĩ ne</i>	<i>ham</i>	my	<i>ham ne</i>
<i>tũ</i>	ty	<i>tũ ne</i>	<i>tum</i>	ty/vy	<i>tum ne</i>
<i>yah</i>	tento/tato/toto	<i>is ne</i>	<i>ye</i>	tito/tyto/tato	<i>inhõne</i>
<i>vah</i>	ten/ta/to	<i>us ne</i>	<i>ve</i>	ti/ty/ta	<i>unhõne</i>
<i>āp</i>	Vy	<i>āp ne</i>	<i>āp</i>	Vy	<i>āp ne</i>

Akuzativní záložky *ko* se používá, většinou pokud je objekt životný nebo pokud ho chceme zdůraznit. Běžnější je tedy objekt v přímém pádu a záložky *ko* se

spíše používá ve spojení s nepřímým objektem, tedy ve svém dativním významu, jehož použití není tak striktně omezeno.

Kellog nazývá ergativní konstrukce pasivními či neosobními²⁰ s tím, že hindské dokonavé přičestí je v podstatě pozměněné sanskrtské dokonavé pasivní přičestí, v jehož konstrukcích nastávala shoda mezi tímto přičestím a objektem, přičemž logický subjekt byl v instrumentálu. Také Pořízka²¹ argumentuje, že se jedná o vazbu neosobní, jelikož dokonavé přičestí má vlastně pasivní význam (například *likhā* psaný).

Spory o aktivní či pasivní povaze ergativní konstrukce jsou stále živé a této problematice se budeme věnovat také v kapitole 2.2. Původ ergativu v novindických jazycích.

Je třeba uvést, že ne všechna hindská tranzitivní slovesa tvoří vazbu s ergativem/agenciálem a stejně tak některá intransitivní slovesa naopak vazbu s pádem činitele umožňují. Jsou to však spíše výjimky a také jim bude patřit jedna z následujících kapitol (3.4.4. Tranzitivita).

2.1. SLOVESNÝ SYSTÉM HINDŠTINY

Hindský slovesný systém je poměrně jednoduchý. Hindské sloveso má pouze jedinou konjugaci (časování) a rozlišujeme u něj následující kategorie: slovesný rod, způsob, čas, rod, číslo a osobu.

Slovesné rody (diateze) má hindština dva – aktivní a pasivní. Rozlišuje dva rody jmenných kategorií – mužský (maskulinum) a ženský (femininum); dvě čísla – jednotné (singulár) a množné (plurál); a tři osoby.

V dalším třídění se ovšem hlasy odborníků různí. Například Kellog²² uvádí čtyři slovesné způsoby – indikativ (oznamovací), konjunktiv (přechodníkový), imperativ (rozkazovací) a infinitiv (vždy má tuto podobu: slovesný kmen + *nā*). U počtu slovesných časů pak došel k číslu patnáct²³. Tento údaj se ovšem neliší pouze v lingvistických publikacích, ale také mezi jednotlivými dialekty hindštiny.

²⁰ Kellog, 1990:239

²¹ Pořízka, 1972:178-179

²² Kellog, 1990:221

²³ Tyto časy dále dělí do tří skupin podle způsobu tvoření: tvořené ze slovesného kmene, tvořené z nedokonavého přičestí a tvořené z dokonavého přičestí.

Číslo i rod se vyjadřuje flexí, a to téměř ve všech časech. Koncové *-ā* je znakem pro singulár maskulina, *-e* pro plurál maskulina, *-ī* pro singulár feminina a *-ī* pro plurál feminina.

Můžeme říci, že subjunktiv (vyjadřuje žádost, rozkaz, splnitelné přání, nejistotu nebo rozvažování v přítomnosti, možný děj apod.²⁴) futurum a imperativ (chápaný v tomto případě jako variace futura) se tvoří ohýbáním slovesného kmene a ostatní časy pomocí dokonavého či nedokonavého přičestí s modálním slovesem v náležitém tvaru.

K tvoření přičestí nám slouží kmen slovesa, k němuž pro vytvoření nedokonavého přičestí připojíme příponu *-tā -te/ -ī* (podle příslušného rodu a čísla). Pro vytvoření přičestí dokonavého připojíme ke kmeni podle stejného pravidla příponu *-ā -e/ -ī*.

Existuje ovšem několik sloves, jejichž dokonavé přičestí je tvořeno nepravidelně. Mezi nejfrekventovanější patří především tato:

honā být → *huā*

marnā zemřít → *muā/marā*

karnā dělat → *kiyā*

denā dávat → *dijā*

lenā brát → *liyā*

jānā jít → *gayā*.

Velmi důležitou roli hraje v hindštině také přechodník. V porovnání s češtinou se používá mnohem častěji a také jeho tvoření je velice jednoduché. Tzv. jednoduchý přechodník má stejný tvar jako slovesný kmen a přechodník složený vznikne přidáním *kar* nebo méně častěji *ke* (především u slovesa *karnā* → *karke*).

Jednoduchého přechodníku se v hindštině také používá při tvorbě průběhových časů. Tvoří se vazbou jednoduchého přechodníku plnovýznamového slovesa s dokonavým přičestím slovesa *rahnā* a modálního slovesa *honā* v odpovídajícím tvaru.

Dále se jednoduchý přechodník uplatňuje také ve spojení se slovesy *saknā* moci a *cuknā* dokončit. Tato slovesa, přestože mají tranzitivní význam, v dokonavých časech nepoužívají ergativní konstrukce.

²⁴ Pořízka, 1972:215-216

Další velice významnou roli hraje jednoduchý přechodník (či spíše slovesný kmen) ve složených slovesných výrazech (kompozitech) nazývaných intenziva. Ta se tvoří spojením slovesného kmene plnovýznamového slovesa se slovesem modifikujícím (intenzifikujícím) v patřičném tvaru.

Funkcí těchto sloves je, jak již bylo naznačeno, intenzifikace, naznačení dokonavosti, náhlosti děje. Modifikujícím slovesem bývají především slovesa pohybu, z nichž každé vyjadřuje určitý směr (*lenā* – činnost k sobě, pro sebe; *denā* – činnost pro někoho, někomu; *paRnā* – směrem dolů, negativně; *uTHnā* – směrem nahoru, pozitivně; *ānā* – pohyb směrem sem, k sobě; *jānā* – pohyb směrem od sebe, pryč), stupeň hrubosti, náhlosti (*Dālnā*) nebo například neočekávané či bezmyslenkovité činnosti (*baithnā*).

Uvádím typické případy užití, v různých konkrétních situacích se ale může význam výrazně lišit. Problémům, které tato slovesa skýtají v souvislosti s ergativní konstrukcí se budeme věnovat v kapitole 3.4.2.

Důležitou součástí hindského slovesného systému tvoří také verbo-nominální výrazy (slovesně-jmenné výrazy/denominální slovesné výrazy). Jsou to složené slovesné výrazy, které jsou tvořeny jmennou částí (substantivem nebo adjektivem) a slovesem. Verbo-nominální výrazy jsou pevné konstrukce – jejich tvar neovlivňují jiné větné členy, chovají se jako prostá slovesa.

V případě, že sloveso je tranzitivní, pak je tranzitivní i celý verbo-nominální výraz a naopak. Velké množství výrazů tvoří páry – stejné jméno se pojí dle významu buď s tranzitivním slovesem *kamā* nebo s intranzitivním *honā*.

- slovesně-jmenné výrazy ze substantiv

tranzitivní

ārambh/śurū kamā začít něco

KHarc kamā utrácet, vydávat

prem kamā milovat

pasand kamā mít rád

svīkār kamā přijímat

intranitivní

ārambh/śurū honā začínat se

KHarc honā být utrácen, vydáván

prem honā být milován

pasand honā líbit se

svīkār honā být přijímán

- slovesně-jmenné výrazy z adjektiv

tranzitivní

kam karnā zmenšovat

Khatm karnā ukončit

THīk karnā opravit

band kamā zavřít

sāf karnā vyčistit, uklidit

intransitivní

kam honā být v malém množství

Khatm honā skončit se

THīk honā být v pořádku

band honā být zavřený

sāf honā být čistý

Použití ergativní konstrukce se v těchto případech řídí povahou slovesa – jak je patrné z uvedených příkladů, rozlišit mezi tranzitivním a intransitivním verbo-nominálním výrazem je velice jednoduché.

Součástí verbo-nominálních výrazů mohou ovšem být i další slovesa. Patří mezi ně například *denā*, *paRnā*, *ānā*, *rahnā*. Výjimku tvoří vazba tranzitivního slovesa *denā* s podstatnými jmény *dikhāī* a *sunāī*. Výrazy *sunāī denā* být slyšet a *dikhāī denā* být vidět nedovolují v dokonavých časech vazbu s ergativem.

Existuje celá další skupina výrazů, jejichž jmennou část tvoří substantiva ve funkci přímého předmětu slovesa. Tato spojení jsou již frazeologicky ustálená. Tvar přičestí se pak samozřejmě řídí rodem (popřípadě číslem) jmenné části, jež je ve funkci přímého objektu.

kā intazār karnā čekat

kā prayog karnā použít

kā istemāl karnā použít

kī talās karnā hledat, zkoumat

kī madad karnā pomáhat

kī kośīs karnā pokoušet se, snažit se

Součástí verbonominálního výrazu může být také sloveso ditranzitivní. Ve vzathu mezi přímým a nepřímým objektem pak může být použito různých záložek.

se mitṛtā karnā přátelit se

mE sandeh karnā pochybovat

par dhyān denā soustředit se

se praśn karnā ptát se

2.2. PŮVOD ERGATIVITY V NOVOINDICKÝCH JAZYCÍCH

Ergativní model byl poprvé pojmenován jako zvláštní označení subjektu v souvislosti s kavkazskými jazyky jako je gruzínština²⁵. Stejný druh pádového značení je zmíněn také u jazyků jako baskičtina a grónština²⁶, ale obecně byl ovšem pojímán jako „agentivní“ nominativ (*agentive nominative*)²⁷ v opozici k „neutrálnímu“ nominativu, tedy tomu, co dnes nazýváme nominativem či absolutivem.

Standardní formulaci tohoto jevu můžeme najít u Fillmorea²⁸. Plank (1979) pak shrnul všechny poznatky následovně:

- a. Ergativní model je takový model, který identifikuje intranzitivní subjekt a přímý tranzitivní objekt, jež jsou takto v opozici k tranzitivnímu subjektu.
- b. Akuzativní model je takový model, který do opozice k přímému tranzitivnímu objektu staví subjekt tranzitivní i subjekt intranzitivní.

S největší pravděpodobností patří všechny indo-árijské ergativní jazyky do kategorie jazyků aktivních. To znamená, že použití ergativní konstrukce je u nich možné i v případě intranzitivních sloves a použití ergativu více méně závisí na stupni agentivity.

V hindštině může sloveso souhlasit pouze se jmennou frází, která je jeho přímým argumentem a nenese zjevné pádové označení. Zatímco se zdá, že většina indo-árijských jazyků se drží tohoto schématu a nedovoluje shodu slovesa s argumentem, který není v nominativu, některé jiné jazyky to dovolují. Například nepálština dovoluje

²⁵ Dirr, A. 1928. *Einführung in das Studium der kaukasischen Sprachen*. Leipzig: Verlag der Asia Major

²⁶ Pott, A. F. 1873. *Unterschied eines transitiven und intransitiven nominativs*. Beiträge zur vergleichenden Sprachforschung auf dem Gebiete der arischen, celtischen und slawischen Sprachen 7:71-94

²⁷ ling.uni-konstanz.de

²⁸ Fillmore, C. J. 1968. *The case for case*. In Emmon Bach and R. T. Harms (eds.)

shodu slovesa se subjektem v ergativu, v gudžarátštině souhlasí sloveso s přímým objektem (ať už akuzativně označeným či ne), pokud je subjekt věty v ergativu²⁹.

Velké množství moderních indo-árijských jazyků má ergativní morfologii, ale žádný z nich není ergativní na syntaktické rovině³⁰.

Ergativní morfologie ve většině indo-árijských jazyků vykazuje split podmíněný časem/videm. To platí i pro hindštinu. Ergativní záložka *ne* je nutná v dokonavém čase. Spojitost mezi ergativitou a dokonavostí mnozí lingvisté řadí k jednomu z mnoha faktorů, které přispívají k myšlence, že ergativní konstrukce vznikla z konstrukce pasivní. Ovšem ne všechny indo-árijské jazyky jsou ergativní pouze částečně. Zdá se, že takovým jazykem je například ásamština³¹.

Dalším velmi častým druhem *splitu* je tzv. *NP-split*³², kdy vykazuje ergativní morfologii pouze určitá skupina zájmen. Pro příklad tohoto jevu nám poslouží pandžábština, v níž zájmena první a druhé osoby nejsou na rozdíl od třetí osoby označena ergativně³³.

Ne všechny indo-árijské jazyky jsou ovšem ergativní. Historicky vzato, konstrukce, na níž je ergativita ve všech moderních indo-árijských jazycích založena, pochází ze sanskrtu. Nicméně ne všechny moderní jazyky tuto konstrukci převzaly. Z geografického hlediska můžeme pozorovat zajímavou skutečnost – v jazycích západní podskupiny jako je hindština, maráthština či gudžarátština je ergativní konstrukce zachována, přičemž naopak v jazycích podskupiny východní, kam patří například bengálština nebo urijština, se tento model nevyskytuje a funguje zde akuzativní systém ve všech časech i videch. Ve starších verzích těchto jazyků, například ve staré bengálštině, však byla ergativní konstrukce v dokonavém vidu používána³⁴. V průběhu vývoje ale tento model z jazyka vymizel a moderní bengálština je již plně akuzativní. Kellog³⁵ uvádí, že na východ od Kánpuru se ergativní model prakticky nevyskytuje.

²⁹ ling.uni-konstanz.de

³⁰ ling.uni-konstanz.de

³¹ Devi, J. 1986. *Ergativity: A Historical Analysis in Assamese*. PhD Thesis, University of Delhi

³² ling.uni-konstanz.de

³³ ling.uni-konstanz.de

³⁴ ling.uni-konstanz.de

³⁵ Kellog, 1990:118

Existuje mnoho teorií o původu ergativní konstrukce v moderních indoárijských jazycích. Většina z nich argumentuje právě na příkladě hindštiny. Tyto teorie se ovšem vyvíjejí společně s vývojem lingvistiky.

Raná západní lingvistická literatura zabývající se jihoasijskými jazyky (v 18. a 19. století) mluví o ergativu nejen jako o agenciálu (*agentive*), ale také jako o instrumentálu³⁶. Zprvu byla ergativní konstrukce považována za druh pasivní konstrukce. Kellog³⁷ tvrdí, že ergativní konstrukce je vlastně konstrukcí pasivní a oba pojmy zaměňuje. Tento názor se ovšem díky pokračující vědecké práci stal brzy minoritním.

Vývoj ergativní konstrukce měl směřovat ke své dnešní podobě přes pasivní přičestí. Tranzitivní subjekt byl v instrumentálu a objekt v nominativu.

Můžeme vycházet z poznatku, že pasivní konstrukce mají blízko k dokonavým časům, protože obecně vypovídají o současném stavu jako o výsledku nějaké dokončené činnosti. Můžeme tedy předpokládat, že částečná ergativita podmíněná videm a časem má pasivní původ.

Dixon³⁸ tvrdí, že přesně to se stalo v indické a íránské větvi indo-evropských jazyků (máme pro to dostatečné množství písemných důkazů, přestože mnozí vědci tvrdí naprostý opak). Sanskrť a ostatní starověké jazyky indické větve byly plně akuzativní. Pak ovšem zmizelo flektivní perfektum a bylo nahrazeno opisnou konstrukcí založenou na pasivním přičestí. V nedokonavých časech byl S i A značen stejně a O odlišně, ale v dokonavých časech byl O značen stejně jako S, zatímco instrumentální pád, který se používal také k označení degradovaného A v pasivních konstrukcích, nabyl ergativní funkci k označení A. To vysvětluje *split-ergativitu* moderních jazyků východní skupiny indických jazyků – hindštiny, pandžábštiny, rádžasthánštiny, gudžarátštiny, maráthštiny a sindhštiny. V hindštině je v nedokonavých časech S i A neoznačeno, ale O má akuzativní záložku *ko* (pokud je určitý či životný) a sloveso se shoduje s S nebo s A v rodě a v čísle. V dokonavých časech má nulové značení S a O, zatímco A má ergativní záložku *ne* a sloveso souhlasí s S nebo s O v rodě a v čísle.

³⁶ ling.uni-konstanz.de

³⁷ Kellog, 1990:251

³⁸ Dixon, 1994:190-191

Další teorií je, že ergativ je přímým následníkem sanskrtského instrumentálu – *ina*. Historická fakta ale jasně mluví proti této domněnce. Badatelé devatenáctého století jako Beames nebo Kellog si byli vědomi toho, že *ne* nemůže pocházet ze sanskrtského instrumentálu. Jedním z argumentů, který tuto teorii vyvrací, je předpoklad vývoje z flektivního morfému *-ina* na záložku *ne*, což by znamenalo, že muselo dojít k degramatizaci, což je vysoce neobvyklá forma historického vývoje.

Další problém v teorii vývoje *-ina* → *ne* je skutečnost, že ergativ se začal v hindštině objevovat až v poměrně pozdním období, tedy někdy mezi lety 1600 – 1700. Spisovatelé té doby spíše používali nepřímý tvar jmen/zájmen na *-e* (starý instrumentál) v konstrukcích, které bychom dnes nazvali ergativními. Zůstává otázkou, proč byl tento instrumentál nahrazen ergativní záložkou *ne*³⁹.

Beames⁴⁰ tvrdil, že našel kořeny moderního ergativu *ne* v dativním tvaru *nE* používaném v hindském dialektu mughalských provincií během vlády Šáh Džahána. Jako argument uváděl, že na dvoře působilo velké množství hinduistických úředníků, kteří tak mohli výrazně ovlivnit dvorskou mluvu.

Zakharyin připisuje původ hindského *ne* jazykovému kontaktu s tibeto-barmskou skupinou jazyků, používající ergativní tvar *na*. To ovšem nevysvětluje, proč nepálština, jazyk geograficky velmi blízký tibeto-barmským jazykům, používá jako ergativní označení *le*. Existuje také názor, že ergativ má svůj původ v indo-iránských jazycích díky svým kontaktům s kavkazskými ergativními jazyky⁴¹.

Butt⁴² navrhuje, že *ne* by mohlo být redukovanou formou sanskrtského lokativu *janiye* (pro, kvůli). Sémanticky může být tento tvar použit agentivně i dativně⁴³.

Na vývoj ergativity v indo-árijských jazycích tedy stále neexistuje jednotný názor. Moderní ergativ nevznikl přímo z pasivní konstrukce, ale z přičestí, jež mělo nominální status a později se stalo součástí slovesného paradigmatu.

³⁹ ling.uni-konstanz.de

⁴⁰ Beames, J. 1872-79. *A Comparative Grammar of the Modern Aryan Languages of India*. Munshiram Manoharlal

⁴¹ www.cogsci.ed.ac.uk

⁴² Butt, M. 2001. A Reexamination of the Accusative to Ergative shift in Indo-Aryan. In M. Butt and T. H. King Time over Matter: Diachronic Perspectives of Morphosyntax, 105-141. Stanford, Kalifornie: CSLI Publications

⁴³ ling.uni-konstanz.de

Sanskrtský pád instrumentálu není ve většině moderních indo-árijských jazyků předchůdcem ergativu⁴⁴.

2.3. MORFOSYNTAKTICKÉ PROSTŘEDKY VYJÁDRĚNÍ ERGATIVITY

Každý jazyk má nějaký způsob, jak rozlišit argumenty tranzitivního slovesa – tedy tranzitivní subjekt a objekt (to není nutné u intransitivních sloves, protože ta mají pouze jeden argument).

Mezi prostředky, které umožňují tyto dvě syntaktické funkce rozlišit patří například pořádek větných členů (tento postup se uplatňuje v angličtině), dále to může být pádové značení (to je případ češtiny), částice nebo adpozice (prepozice nebo postpozice – ty používá právě hindština) nebo označení slovesa odkazující na funkci členů. Některé jazyky tyto postupy kombinují⁴⁵.

V akuzativních jazycích bývá méně označeným členem subjekt – nejčastěji bývá v nominativu, pokud má jazyk pádové značení a objekt v akuzativu. U ergativního jazyka je méně označeným argumentem objekt – nejčastěji v absolutivu a subjekt je v ergativu. Oba typy jazyků jsou tedy označeny podle více označeného argumentu.

Vzhledem k tomu, že se k označení základních syntaktických vztahů používá především pádů, apozic nebo afixů, tedy morfologických prostředků, navrhuje Dixon⁴⁶ mluvit spíše než o morfologické akuzativitě/ergativitě, o větné (*intra-clausa*⁴⁷) akuzativitě/ergativitě.

V hindštině se ergativita projevuje na morfologické úrovni a k rozlišení argumentů se používá záložek, což není příliš běžný způsob – tranzitivní subjekt v dokonavém čase je označen ergativní záložkou *ne*. Jméno v subjektu musí v tom případě být v nepřímém pádu. Hindská zájmena mají ve vazbě s ergativem nepravidelné tvary.

⁴⁴ ling.uni-konstanz.de

⁴⁵ Dixon, 1994:39

⁴⁶ Dixon, 1994:39

⁴⁷ Dixon, 1998

2.3.1. POŘADÍ VĚTNÝCH ČLENŮ

Jelikož je v hindštině syntaktická funkce označena pomocí pádových záložek, může být v podstatě pořadí větných členů libovolné, aniž by tím došlo ke změně významu nebo k dvojznačnosti. V neutrálním stylu je ovšem obvykle pořádek následující:

- a. v intransitivní větě SV (S je v neoznačeném tvaru – v absolutivu)
- b. v tranzitivní větě AOV (A je v ergativu; O je v neoznačeném tvaru – v absolutivu, nebo v akuzativním tvaru se záložkou *ko*, pokud se jedná o životný objekt nebo pokud je objekt zdůrazněn).

V případech citově zabarvené výpovědi se však může pořádek větných členů změnit - například A může stát na posledním místě nebo sloveso na místě prvním. Je běžné, že jazyky mohou vypouštět více označený argument. V ergativním jazyce jako je hindština tedy nalezneme množství případů, kdy není vyjádřen tranzitivní subjekt⁴⁸.

2.3.1.1. SUBJEKT

Subjektem je v intransitivní větě jediný nutný argument. Problematictější je situace v tranzitivní větě, která má dva i více argumentů. Existují různé způsoby, jak od sebe odlišit subjekt a objekt tranzitivní věty. K tomuto účelu slouží nejčastěji adpozice (předložky/prepozice nebo záložky/postpozice) nebo pády.

Jak již bylo uvedeno, v nominativně-akuzativních jazycích má subjekt intransitivní věty stejnou formu jako subjekt věty tranzitivní – většinou je to forma neoznačená (pokud jazyk používá pády, jedná se o nominativ).

Jinak tomu je v absolutivně-ergativních jazycích, kde má stejnou formu intransitivní subjekt a tranzitivní objekt, zatímco tranzitivní subjekt je označen odlišným způsobem – v případě hindštiny ergativní záložkou *ne*. Tvaru intransitivního subjektu (stejně jako tranzitivního objektu), který bývá v tomto případě méně označený, se říká absolutiv a formou se shoduje právě s nominativem (výjimkou je pouze zvýrazněný objekt – viz kapitola 2.3.1.2.).

⁴⁸ V tom případě se samozřejmě nepoužívá ani ergativní záložky *ne*.

V hindštině má při slovesné shodě převahu nad ostatními jmennými frázemi neoznačený objekt. Stejně tak jako v jazycích nominativně-akuzativních se tedy sloveso shoduje s méně označeným argumentem.

Ze sémantického hlediska se za subjekt považuje ta jmenná fráze, která kontroluje činnost nebo ji iniciuje⁴⁹. Čím výše na stupnici životnosti je jmenná fráze, tím pravděpodobnější je, že má funkci subjektu.

2.3.1.2. OBJEKT

V tranzitivní větě o dvou argumentech je základním problémem rozlišení tranzitivního subjektu a objektu. Jmenná fráze, která není identifikována jako tranzitivní subjekt, je automaticky objektem. Poněkud odlišná situace ale nastává u ditranzitivních sloves, která mají tři argumenty – tranzitivní subjekt a přímý a nepřímý tranzitivní objekt. Mezi ditranzitivní slovesa patří například „ukazovat“, „dávat“ apod.

Každý jazyk používá specifický postup při rozlišování mezi přímým a nepřímým objektem. V hindštině platí, že dar / sdělení / ukazovaná věc (*gift / message / thing-shown*) je v pozici přímého předmětu a příjemce / adresát / osoba, již je věc ukazována (*recipient / addressee / person-to-whom-it-is-shown*) je nepřímým objektem⁵⁰ nejčastěji označen dativní postpozicí *ko*.

Záložka *ko* má tedy v hindštině akuzativní význam ve spojení s přímým objektem a dativní význam s nepřímým objektem, ačkoli se oba pády tvarem shodují. Jak již ovšem bylo uvedeno, tvaru přímého objektu se záložkou *ko* se užívá pouze v případě, že se jedná o životné jméno. U neživotných se záložka používá pouze v případě, že chceme objekt zdůraznit a ve všech ostatních případech používáme absolutivní tvar, tedy tvar shodný s nominativem.

Jako i ostatní záložky v hindštině, vyžaduje akuzativní/dativní záložka *ko* nepřímý pád podstatného jména či zájmena. Pokud se záložka *ko* pojí s osobními zájmeny, může mít vzniklý tvar dvě podoby:

- a. vořený pravidelným způsobem (nepřímý pád osobního zájmena + *ko*)
- b. zvláštní dativní tvary, vzniklé historickým vývojem zájmenného typu sklonění⁵¹

⁴⁹ Dixon, 1998:111

⁵⁰ Dixon, 1994:120

⁵¹ Kostić

Tabulka 2.3.1.2. *Tvary osobních zájmen v akuzativu/dativu*

singulár			plurál		
	tvar I	tvar II		tvar I	tvar II
<i>maĩ</i>	<i>mujh ko</i>	<i>mujhe</i>	<i>ham</i>	<i>ham ko</i>	<i>hamE</i>
<i>tũ</i>	<i>tujh ko</i>	<i>tujhe</i>	<i>tum</i>	<i>tum ko</i>	<i>tumhE</i>
<i>vah</i>	<i>us ko</i>	<i>use</i>	<i>ve</i>	<i>un ko</i>	<i>unhE</i>
<i>yah</i>	<i>is ko</i>	<i>ise</i>	<i>ye</i>	<i>in ko</i>	<i>inhE</i>

Nepřímý objekt v hindštině se může pojit také se záložkou *se* v případě, že přísudkem je sloveso sdělení, tedy např. *kahnā* říkat, *batānā* vyprávět, *pūchnā* ptát se apod. Tato slovesa se pojí pouze se záložkou *se*.

Ze sémantického hlediska bývá objektem ta jmenná fráze, jež je nejvíce ovlivněna činností. Na stupnici životnosti bývá zpravidla níže než subjekt.

2.3.2. KONGRUENCE

Sloveso v hindštině vždy souhlasí pouze s neoznačeným argumentem. V intransitivní větě je tímto neoznačeným argumentem intransitivní subjekt, jenž je zároveň jediným argumentem věty. V tranzitivní větě je pak tímto neoznačeným argumentem přímý objekt.

Kachru⁵² formuluje pravidlo slovesné shody v hindštině takto:

- a. Sloveso souhlasí se subjektem v případě, že je neoznačen.
- b. V případě, že je subjekt označen postpozicí, souhlasí sloveso s jakýmkoli jiným neoznačeným argumentem.
- c. V případě, že jsou všechny argumenty označeny, je sloveso ve třetí osobě singuláru maskulina.

Složitější situace ovšem nastává v případě verbo-nominálních výrazů, kdy je ve větě obtížnější určit přímý objekt. Jméno, které je součástí výrazu bývá přímým objektem pouze v případě, že je jediným argumentem v nominativu:

(1)
us ne [ERG] *kośís* [O_i] *kī* [VP]
 on pokus udělal
 Pokusil se.

⁵² Kachru, 1980:65

Pokud ovšem verbo-nominální výraz představuje činnost objektovou a tento objekt je ve větě vyjádřen, predikát se s ním shoduje v rodě i v čísle. Tento objekt může být často vyjádřen dalším verbo-nominálním výrazem – i tady ovšem platí, že za přímý objekt považujeme jmennou část výrazu a nikoli sloveso⁵³.

Typickým příkladem takové věty, kdy jmennou část verbo-nominálního výrazu ve funkci slovesné fráze chápeme jako součást slovesa a přímým objektem je jmenná část výrazu, který můžeme chápat jako širší objekt (značím podtržením):

(2)

us ne [ERG] *parīśramik* [O₁] *lene se inkār kar diyā* [VP] (LGh13)

on odměnu vzít odmítnutí udělal

Odmítl si vzít odměnu.

V dalších příkladech je přímý objekt identifikovatelný snáze:

(3)

sabhī logō ne [ERG] *yah jagah* [O₁] *pasand kar ī thī* [VP] (LGh9)

[všichni lidé toto místo měli rádi]

Všem lidé se toto místo zalíbilo.

(4)

maī ne [ERG] *kaī gāne* [O₁] *yād kar liye haī* [VP] (LGh13)

[já několik písní se naučil z paměti]

Naučil jsem se několik písní nazpaměť.

(5)

unhōne [ERG] *mujh se* [O₂] *sau rupaye* [O₁] *udhār liye the* [VP] *lekin jab tak* [AdvP] *jīte rahe* [VP] *vah hamesā* [AdvP] *merī raqam* [O₁] *jauTā dene ke pakS mE* [AdvL] *the* [VP] (LGh11)

[on ode mne sto rupií si vypůjčil ale dokud byl naživu on vždy moji sumu byl pro vrátit]

Půjčil si ode mě sto rupií, ale dokud byl naživu, chtěl mi tu částku vrátit.

(6)

vah [NOM] *hĀphne lagā* [VP] *aur us ne* [ERG] *apnī ĀkhE* [O₁] *bād kar īlī* [VP] (LGh86)

[on těžce oddechovat začal a on vlastní oči otevřel]

Začal těžce oddychovat a otevřel oči.

⁵³ Mohanan, T. 1993:165

3. EXCERPOVANÝ MATERIÁL

Zdrojem pro excerpce mi byla sbírka povídek hindsky píšícího satirika Latífa Ghonghího. Jedná se tedy o materiál literární povahy, jehož jazykem je standardní hindština a výborně tak podle mého názoru reprezentuje současnou hindštinu. Na téměř sto stránkách textu se vyskytlo na dvě stě případů, které mi posloužily k ilustraci probírané problematiky ergativní konstrukce.

Soubor excerpovaného materiálu jsem rozdělila podle kategorie přímého objektu, který řídí slovesnou shodu ve větách s ergativní konstrukcí. Situací může nastat několik. Příčestí má neutrální tvar končící na *-ā* (tedy shodný s tvarem singuláru maskulina) v případech, že přímý objekt není vyjádřen nebo je vyjádřen vedlejší větou objektovou či přímou řečí. Dále v případě, že je přímý objekt zdůrazněn akuzativní záložkou *ko* a samozřejmě také pokud je objekt v přímém pádu v singuláru maskulina.

Další tvary příčestí už závisí přímo na rodu a čísle přímého objektu, takže příčestí končí na *-e*, pokud je přímý objekt v plurálu maskulina. Na *-ī* pak končí, když je objekt v singuláru feminina a na *-ī* v případě, že je objekt vyjádřen plurálem feminina.

3.1. OBJEKT NEVYJÁDŘENÝ

Není příliš obvyklé, aby hindská věta označující tranzitivní děj nevyjadřovala objekt. Pokud už se tak stane, jedná se většinou o skupinu několika sloves, u kterých je to poměrně běžné. Velmi často je to sloveso *dekhnā* vidět, které v tomto případě, kdy není vyjádřen podmět, se objevuje spíše ve významu podívat se. Další možností může být také tranzitivní sloveso, které už svým významem vyjadřuje objekt a ten tak nemusí být vyjádřen. Jedná se například o sloveso *laRnā* bojovat. Někdy je také nevyjádřen objekt patrný z kontextu, i když tato situace nastává velmi zřídka.

(7)

merī paRosan ne [ERG] *merī or* [AdvD] *ek āśā bharī drSTī se* [AdvM] — [O_i=0] *dekhā* [VP] (LGh15)

[moje sousedka mým směrem s pohledem naplněným nadějí se podívala]

Moje sousedka se na mě podívala s pohledem plným naděje.

(8)

us ne [ERG] *merī or* [AdvD] — [O_i=0] *dekhā* [VP] *aur dahāR mārkar rone lagī* [VP] (LGh24)

[ona mým směrem se podívala a vzlykajíc začala plakat]

Podívala se mým směrem a s hlasitým vzlykotem začala plakat.

(9)

maī ne [ERG] *lisT kī or* [AdvD] — [O_i=0] *dekhā* [VP] (LGh66)

[já směrem na seznam se podíval]

Podíval jsem se na seznam.

(10)

jekin is kā [AdvM] *pariNām yah* [NOM] *huā* [VP] *ki muhalle vālō ne* [ERG] *ek din* [AdvT] — [O₁=0] *KHūb* [AdvM] *pitā* [VP] (LGh76)

[ale toho výsledkem to bylo že obyvatelé čtvrti jednoho dne mnoho se poprali]

Ale výsledkem toho bylo, že se jednoho dne obyvatelé čtvrti pořádně poprali.

(11)

akbar ne [ERG] *do lāt* [O₁] *mārkar darbār se* [AdvL] — [O₁=0] *nikāl diyā thā* [VP] (LGh86)

[akbar dva kopance udeřiv ze dvora vyhodil (ho)]

Akbar ho dvakrát kopl a vyhodil ho ze dvora.

(12)

bhakt ne [ERG] *prabhu ko* [O₂] — [O₁=0] *yād kiyā* [VP] (LGh81-82)

[věřící bohu připomněl]

Věřící připomněl bohu.

3.1.1. OBJEKT VYJÁDŘENÝ VEDLEJŠÍ VĚTOU OBJEKTIVOU

Zvláštním typem objektu může být objekt vyjádřený vedlejší větou, takže se vlastně nedá tvrdit, že je nevyjádřený. Tato situace je naprosto nejběžnější se slovesy typu *kahnā* říkat, *batānā* vyprávět, *pūchnā* ptát se, *socnā* myslet (si) apod. a mezi všemi tranzitivními větami s ergativní konstrukcí představuje významnou skupinu.

(13)

us ne [ERG] *mujh se* [O₂] *kāī bār* [AdvM] — [O₁=0] *kahā thā* [VP] — *tum* [NOM] *bahut acche* [AdvM] *ho* [VP] (LGh7)

[on mi několikrát řekl – ty velice dobrý jsi]

Několikrát mi řekl: „Jsi moc hodný.“

(14)

logō ne [ERG] — [O₁=0] *kahā* [VP] — *ādmī* [NOM] *ho* [VP] *to aisā* [AdvM]! (LGh7)

[lidé řekli – člověk je to takový]

Lidé řekli: „To je člověk!“

(15)

thoRī der pahle hī [AdvT] *us ne* [ERG] — [O₁=0] *kahā thā* [VP] — *honī ko* [O₁] *kaun* [NOM] *rok saktā hai* [VP] (LGh7-8)

[zrovna před chvílí on řekl – osud kdo může zastavit]

Ještě nedávno řekl: „Kdo může zastavit osud?“

(16)

maī ne [ERG] — [O₁=0] *kahā thā* [VP] *ki jab tak* [AdvT] *paise* [O₁] *nahī doge* [VP] *maī* [NOM] *kapRe le jāne* [O₁] *nahī dŪgā* [VP] (LGh8)

[já jsem řekl že dokud peníze nedáš já šaty odnést nedovolím]

Řekl jsem: „Dokud mi nedáš peníze, nedovolím ti odnést si šaty.“

(17)

janāze mE sāmīl logō se ek ne [ERG] — [O₁=0] *kahā* [VP] — *marne ke bād* [AdvT] *ādmī* [NOM] *kitnā bhārī* [AdvM] *ho jātā hai* [VP] (Lgh8)

[v nosičích zúčastněný jeden z lidí řekl – po zemření člověk jak těžký se stává]

Jeden z lidí nesoucích nosítka řekl: „Jak po smrti člověk ztěžkne.“

(18)

ek ādmī ne [ERG] — [O₁=0] *kahā* [VP] — *ab* [AdvT] *yah kabristān* [NOM] *hamE* [O₁] *choTā* [AdvM] *paRne lagā hai* [VP] (LGh8)

[jeden člověk řekl – teď tento hřbitov nám malý zdát se začal]

Jeden člověk řekl: „Teď se nám tento hřbitov zdá malý.“

(19)

dūsre ne [ERG] — [O₁=0] *kahā* [VP]– *kabr* [NOM] *kahā* [AdvL] *khodī jāye* [VP] (LGh8)

[druhý řekl – hrob kde má být vykopán]

Druhý řekl: „Kde má být vykopán hrob?“

(20)

logō ne [ERG] — [O₁=0] *kahā* [VP]– *are bhāi yah to kisī jānvar kī haDDī* [NOM] *mālūm paRfī hai* [VP] (LGh9)

[lidé říkali – ale bratře to je nějakého zvířete kost zdá se]

Lidé říkali: „Ale bratře, zdá se, že to je kost nějakého zvířete.“

(21)

kisī ne [ERG] — [O₁=0] *dhīre se* [AdvM] *kahā* [VP] – *kuch bhī* [NOM] *ho* [VP] *māstar* [NOM] *thā* [VP] *baRā rāgīn tabiyat kā* [AdvM] (LGh10)

[někdo potichu řekl – cokoliv buď pán byl velmi veselá povaha]

Někdo tiše řekl: „Buď jak buď, pán byl hodně veselé povahy.“

(22)

dūsre ne [ERG] — [O₁=0] *kahā* [VP] – *aur qismatvālā* [NOM] *bhī* (LGh10)

[druhý řekl – a šťastlivec také]

Druhý řekl: „A také měl štěstí.“

(23)

sabhī ne [ERG] *merā mŪh* [O₁] *āKHīn bār* [AdvM] *dekhā* [VP] *lekin kisī ne* [ERG] — [O₁=0] *bhī nahī kahā* [VP] *ki mere cehre par* [AdvL] *KHudā kā nūr* [NOM] *baras rahā hai* [VP] (LGh10)

[všichni moji tvář naposledy spatřili ale nikdo neřekl že na můj obličej boží světlo prší]

Všichni naposledy pohlédli na moji tvář, ale nikdo neřekl, že na ni dopadá boží světlo.

(24)

maī ne [ERG] *man-hī-man* [AdvM] — [O₁=0] *kahā thā* [VP] – *o merī paRosan ke kutte maī* [NOM] *ābhārī hŪ* [VP] *terā* [AdvM] *ki tūne* [ERG] *do paRosiyō ke prem ko* [O₁] *sahī rūp mE* [AdvM] *samajhā hai* [VP] (LGh13)

[já v mysli řekl – pse mé sousedky já jsem ti vděčný že ty lásku dvou sousedů správně jsi pochopil]

V mysli jsem si řekl – pse mojí sousedky, jsem ti vděčný, že jsi správně pochopil lásku dvou sousedů.

(25)

paRosiyō ne [ERG] *phīr salāh* [O₁] *dī* [VP] — [O₁=0] *kahā* [VP] – *are choRo* [VP] *aughar bābā ko* [O₁] (LGh28)

[sousedé znovu radu dali a řekli – ale nechte asketu]

Sousedé opět poradili a řekli: „Ale nechte asketu.“

(26)

ek laRke ne [ERG] *kavivar kī or* [AdvD] *ek likhā huā kāgaz* [O₁] *baRHāte hue* [AdvM] — [O₁=0] *kahā* [VP] – *ham ne* [ERG] *sab* [O₁] *likh diyā hai* [VP] *āp* [NOM] *keval anumati ke rūp mE* [AdvL] *yahā* [AdvL] *hastākSar* [O₁] *kar dijīye* [VP] (LGh31)

[jeden chlapec směrem k básníkovi jeden popsaný papír podáváje řekl – my všechno napsali, vy pouze povolení tady podpis udělejte]

Jeden chlapec podal básníkovi popsaný papír a řekl: „Všchno jsme sepsali, vy to tady jen podepište pro povolení.“

(27)

ant mE [AdvT] *mujhse* [O₂] — [O₁=0] *kahā* [VP] – *bādhū... vah kavītā* [O₁] *maī ne* [ERG] *naST kar dī* [VP] (LGh68)

[nakonec mi řekl – kamaráde... tu báseň já jsem zkazil]

Nakonec mi řekl: „Kamaráde, tu báseň jsem zkazil.“

(28)

patnī ne [ERG] *ek patr* [O₁] *bhakt ke hāthō mE* [AdvL] *dete hue* [AdvM] — [O₁=0] *kahā* [VP]– *āp se koī afsar* [NOM] *milne āye* [VP] *maī ne* [ERG] *kah diyā* [VP] *ki bāhar* [AdvL] *gaye hai* [VP] (LGh83)

[manželka jeden dopis do rukou věřícího podávajíc řekla – s vámi nějaký úředník setkat se přišel já řekla že ven šel]

Manželka podávající dopis věřícímu řekla: „Přišel za vámi nějaký úředník, tak jsem mu řekla, že jste šel ven.“

(29)

hamārā sāvāddātā ne [ERG] — [O₁=0] *batāyā hai* [VP] *ki unkī yah mr̥tyu* [NOM] *svābhāvīk* [AdvM] *nahī huī thī* [VP] (LGh11)

[náš zpravodaj vyprávěl že jeho smrt přirozená nebyla]

Náš zpravodaj sdělil, že jeho smrt nebyla přirozená.

(30)

mere miṭr ne [ERG] --- [O₁=0] *batāyā thā* [VP] *ki re* [NOM] *kālī* [AdvM] *hoṭī hai* [VP] *tathā dhuā* [O₁] *choRī hai* [VP] (LGh57)

[můj přítel vyprávěl že vlak černý bývá a také kouř vypouští]

Můj přítel vyprávěl, že vlak bývá černý a vypouští kouř.

(31)

ab [AdvT] *kyō merā pīchā* [O₁] *kar rahe ho* [VP] ? *yamrājī ne* [ERG] --- [O₁=0] *pūchā* [VP] (LGh46)

[nyní proč moje pronásledování děláš? yama se zeptal]

„Proč mě teď pronásleduješ?“ zeptal se Yama.

(32)

gurudev āpko [O₂] *kitnī racnāE* [O₁] *sāpādak ne* [ERG] *sadhanyavād* [AdvM] *lauTāyī hai* [VP] ? *rameś ne* [ERG] --- [O₁=0] *pūchā* [VP] (LGh49)

[pane učiteli vám kolik děl redaktor s díky nechal vrátit? raměš se zeptal]

„Pane učiteli, kolik děl vám redaktor vrátil s díky zpátky? zeptal se Raměš.

(33)

unhōne [ERG] --- [O₁=0] *socā* [VP] *ab* [AdvT] *kālej ke laRke* [NOM] *mujhe* [O₁] *kisī bhī hālat par* [AdvT] *nahī choREge* [VP] *ve* [NOM] *apne āp par* [AdvL] *jhālā uthe* [VP] *maī* [NOM] *bhī kitnā bevaqūf hū* [VP] ... *chī*: (LGh33)

[on si pomyslel teď chlapci z koleje mne za žádných okolností nepustí on sám na sebe se rozhněval já taky takový hlupák jsem... fuj]

Pomyslel si – teď mě chlapci z koleje za žádných okolností nenechají – a rozzlobil se sám na sebe: já jsem takový hlupák... fuj!

(34)

maī ne [ERG] --- [O₁=0] *socā* [VP] *balā* [O₁] *Talī* [VP], *roz-roz kī boriyat se* [AdvM] *to bacat* [NOM] *ho gayī* [VP] (LGh70)

[já jsem pomyslel neštěstí jsem uhnul každodenní nudou úspora nastala]

Pomyslel jsem si – vyhnul jsem se neštěstí, každodenní nudou jsem ušetřil.

3.2. OBJEKT SE ZÁLOŽKOU „KO“

Pokud je přímý objekt určitý, životný nebo zdůrazněný, pojí se nejčastěji se záložkou *ko*. Neurčitý a obecný přímý objekt se s touto záložkou nepojí a zůstává v absolutivu, který je tvarem totožný s nominativem. Pokud je objektem jméno označující lidskou bytost, je záložka *ko* povinná. Je velmi důležité správně rozlišovat mezi přímým a nepřímým objektem, protože mohou mít a často také mají stejný tvar. Pokud je nutné použít záložku *ko* jak u přímého, tak u nepřímého objektu a přímý objekt je vyjádřen osobním zájmenem, upřednostňuje se v případě nepřímého objektu pravidelné dativní tvoření (tj. nepřímý pád + *ko*) a u přímého objektu druhá varianta založená na tvoření nepravidelném.

V kapitolách 3.2. – 3.4. jsem podtržením zvýraznila přímý objekt.

(35)

kādhā dene vālō ne [ERG] *rumāl nikālkār* [VP] *apnī gardanō par* [AdvL] *ubhare pasīne kī būdō ko* [O₁] *pōchā* [VP] (LGh8)

[nosiči (ti, co dávají rameno) kapesníky vytáhnou na vlastních krcích vystávajícího potu kapky utřeli]

Nosiči vytáhli kapesníky a setřeli si z krku kapky potu.

(36)

maī ne [ERG] *man-hī-man* [AdvM] --- [O₁=0] *kahā thā* [VP] – *o merī paRosan ke kutte maī* [NOM] *ābhārī hū* [VP] *terā* [AdvM] *ki tūne* [ERG] *do paRosiyō ke prem ko* [O₁] *sahī rūp mE* [AdvM] *samajhā hai* [VP] (LGh13)

[já v mysli řekl – pse mé sousedky já jsem ti vděčný že ty lásku dvou sousedů správně jsi pochopil]

V myslí jsem si řekl – pse mojí sousedky, jsem ti vděčný, že jsi správně pochopil lásku dvou sousedů.

(37)

kal sám ko [AdvT] *kuch mancale āśikō ne* [ERG] *merīpaRosan ko* [O₁] *cheRā* [VP] (LGh15)

[včera večer nějací floutci moji sousedku obtěžovali]

Včera večer moji sousedku obtěžovali nějací floutci.

(38)

us ne [ERG] *apnī Ākhō mE* [AdvL] *bahte hue* [AdvM] *Āsuō ko* [O₁] *gālō par* [AdvL] *rok liyā* [VP] *aur merī or* [AdvD] *mūh* [O₁] *karke* [VP] *khaRī* [AdvM] *ho gayī* [VP] *tāki maī* [NOM] *us ke prem kī pīRā ko* [O₁] *samajh sakŪ* [VP] (LGh16)

[ona ve svých očích tekoucí slzy na tvářích zastavila a mým směrem obličej nastavic postavená se stala tak abych bolest její lásky mohl pochopit]

Zastavila slzy na svých tvářích, otočila se ke mně, abych mohl pochopit bolest její lásky.

(39)

ek haTTe-kaTTe laRke ne [ERG] *kavivar ko* [O₁] *kūdkar pakaR liyā* [VP] (LGh32)

[jeden statný chlapec básníka skočiv popadl]

Jeden statný chlapec skočil a popadl básníka.

(40)

subah –subah hī [AdvT] *us ne* [ERG] *hamāre baccō ko* [O₁] *kāT khāyā* [VP] (LGh37)

[hned ráno on naše děti pokousal]

Hned ráno pokousal naše děti.

(41)

maī ne [ERG] *moī ko* [O₁] *kamre mE* [AdvL] *bād kar diyā* [VP] (LGh38)

[já Perlu v pokoji jsem zavřel]

Zavřel jsem Perlu v pokoji.

(42)

vaise [AdvM] *lagtā hai* [VP] *maī ne* [ERG] *kahī* [AdvL] *āpko* [O₁] *bhāSaN dete hue* [AdvM] *dekhā zarūr hai* [VP] (LGh43)

[tak se zdá já někde vás mít proslov viděl jsem jistě]

Zdá se, že jsem vás jistě někde viděl při proslovu.

(43)

vijñān ne [ERG] *dānav ko* [O₁] *mānav* [O₂] *banāyā* [VP] (LGh54)

[věda démona člověka vytvořila]

Věda přetvořila démona v člověka.

(44)

DākTar ne [ERG] *bhakt ko* [O₂] *ek choTī-sī parcī* [O₁] *dī* [VP] *aur isāre se* [AdvM] *āge baRHne ko* [O₁] *kahā* [VP] (LGh80)

[lékař věřícímu maličkou kartičku dal a posunkem dopředu postoupit řekl]

Lékař dal věřícímu maličkou kartičku a posunkem ho vyzval, aby postoupil dopředu.

(45)

tum ne [ERG] *unhE* [O₁] *kahī* [AdvL] *dekhā?* [VP] (LGh81)

[ty jeho kde jsi viděl?]

„Kde jsi ho viděl?“

(46)

śāyad kabīr ko [O₂] *kejual liv* [O₁] *nahī milī hogī* [VP] *aur bās ne* [ERG] *zarūr* [AdvM] *use* [O₁] *DĀTā hogā* [VP] *ki āfis mE* [AdvL] *itnā pending vark* [NOM] *paRā hai* [VP] *aur vah* [NOM] *kejual liv* [O₁] *le rahā hai* [VP] (LGh72)

[možná kabírovi dovolená se nedostala a šéf jistě jeho okřiknul že v kanceláři tolik nevyřízené práce je a on dovolenou si bere]

Kabír asi nedostal dovolenou a šéf ho jistě okřikl, že je v kanceláři tolik nevyřízené práce a on si bere dovolenou.

(47)

us sākalan mE [AdvL] *jo kavītā* [O₁] *chapī* [VP] *use* [O₁] *jānte hai* [VP] *maī ne* [ERG] *kaise* [AdvM] *likhā?* [VP] (LGh71)

[v tom sborníku tu báseň vytiskl ji víte já jak napsal?]

„Víte, jak jsem napsal tu báseň, kterou vytiskl ten sborník?“

(48)

aicchik [AdvM] *hone ke bād* [AdvT] *bhī yah viSay* [NOM] *aisā* [AdvM] *thā* [VP] *ki use* [O₁] *partyek vidyārthī ne* [ERG] *liyā* [VP] (LGh53)

[volitelným bytí poté přesto tento předmět takový byl že ho všichni studenti si vzali]

I poté, co se tento předmět stal volitelným, si jej vybrali všichni studenti.

(49)

sipāhiyō ne [ERG] *unhE* [O₁] *pakaR liyā* [VP] (LGh36)

[vojáci ho popadli]

Vojáci ho popadli.

(50)

is kābaKHt Dāyriye ne [ERG] *mujhe* [O₁] *barbād kar diyā* [VP] (LGh17)

[ten nešťastný průjem mě zruinovaným udělal]

Ten nešťastný průjem mě zruinoval.

(51)

maī ne [ERG] *kaī bār* [AdvM] *inhE* [O₁] *dhakkā dekar* [VP] *girāyā thā* [VP] *lekin āj* [AdvT] (LGh8)

[já několikrát ho postrčiv jsem shodil ale teď]

Několikrát jsem do něj strčil a shodil ho ale teď!

(52)

us ne [ERG] *use* [O₁] *mānav* [O₂] *banākar hī choRā* [VP] (LGh55)

[ona ho člověka utvořivše pustila]

Pustila ho, když z něj stvořila člověka.

3.3. OBJEKT V PŘÍMÉM PÁDU

Pokud je přímý objekt vyjádřen tvarem v přímém pádu (tzn. bez akuzativní záložky *ko*), pak se s ním tvar přičestí shoduje v rodě a v čísle.

3.3.1. OBJEKT V SINGULÁRU MASKULINA

(53)

patnī ne [ERG] *rote hue* [AdvM] *kafan kā bil* [O₁] *cukāyā* [VP] (LGh7)

[manželka plačíc účet za rubáš zaplatila]

Manželka s pláčem zaplatila účet za rubáš.

(54)

logō ne [ERG] *patnī ko* [O₂] *dhīraj* [O₁] *bāndhāyā* [VP] (LGh7)

[lidé manželku utěšovali]

Lidé utěšovali manželku.

(55)

kabr khodne vālō ne [ERG] *pasīnā* [O₁] *pōchā* [VP] (LGh9)

[kopáči hrobu pot utřeli]

Kopáči hrobu si střeli pot.

(56)

sabhī ne [ERG] *merā mŪh* [O₁] *āKHirī bār* [AdvM] *dekhā* [VP] *lekin kisī ne* [ERG] --- [O₁=0] *bhī nahī kahā* [VP] *ki mere cehre par* [AdvL] *KHudā kā nūr* [NOM] *baras rahā hai* [VP] (LGh10)

[všichni moji tvář naposledy spatřili ale nikdo neřekl že na můj obličej boží světlo prší]

Všichni naposledy pohlédli na moji tvář, ale nikdo neřekl, že na ni dopadá boží světlo.

(57)

pulis [NOM] *sargarmī se* [AdvM] *is bāt kī chānbīn* [O₁] *kar rahī hai* [VP] *sāth hī jin logō ne* [ERG] *kabr mE* [AdvL] *unkā cehrā* [O₁] *āKhirī bār* [AdvM] *dekhā thā* [VP] *unkā kahnā* [NOM] *hai* [VP] *ki unkā cehrā* [NOM] *nīlā* [AdvM] *paR gayā thā* [VP] *jo keval zahar khāne kā śak* [O₁] *paidā kartā hai* [VP] (LGh11)

[policie s horlivostí této věci vyšetřování dělá společně ti lidé kteří v hrobě jeho tvář naposledy viděli jejich řeč je že jeho tvář modrou se stala což pouze podezření na konzumaci jedu vyvolává]

Policie tuto záležitost vyšetřuje, přičemž lidé, kteří naposledy viděli jeho tvář v hrobě tvrdí, že jeho obličej zmodral, což budí podezření, že požil jed.

(58)

us ne [ERG] *parīśramik* [O₁] *lene se inkār kar diyā* [VP] (LGh13)

[on vzít si odměnu odmítl]

Odmítl si vzít odměnu.

(59)

ham donō ne [ERG] *milkar ek gānā* [O₁] *gāyā* [VP] *jo maī ne* [ERG] *pahle se* [AdvT] *raT liyā thā* [VP] (LGh14)

[my oba společně jednu píseň jsme zazpívali kterou předtím jsem se naučil z paměti]

Oba jsme si společně zazpívali jednu píseň, kterou jsem se předtím naučil nazpaměť.

(60)

ghar [AdvL] *pahūckar bolī* [VP] – *pacās rupaye* [O₁] *nikālo* [VP] *nahī to cillāŪgī* [VP] *ki tumne* [ERG] *merī izzat par* [O₂] *hamlā* [O₁] *kiyā hai* [VP] (LGh24)

[domů přišedší řekla – padesát rupií vyndej když ne tak budu křičet že ty na moji počestnost jsi zaútočil]

Když přišla domů, řekla: „Dej mi padesát rupií nebo budu křičet, že jsi zaútočil na moji počestnost.“

(61)

DākTar jāpānī ne [ERG] *rogī kī nabz par* [AdvL] *hāth* [O₁] *rakhā* [VP] (LGh25)

[doktor Japonec na tep pacienta ruku položil]

Doktor Japonec položil ruku na pacientův tep.

(62)

maī ne [ERG] „*capeT*“ *śabd kā spaSTikaraN* [O₁] *mĀgā* [VP] (LGh27)

[já vysvětlení slova „úder“ požádal jsem]

Požádal jsem o vysvětlení slova „úder“.

(63)

bābā ne [ERG] *peT* [O₁] *dikhāyā* [VP] (LGh27)

[bába břicho ukázal]

Bába ukázal břicho.

(64)

ham ne [ERG] *mitr ke asādhya rog kā varNan* [O₁] *kiyā* [VP] (LGh28)

[my přítelovy nevyléčitelné nemoci popis jsme udělali]

Popsali jsme přítelovu nevyléčitelnou nemoc.

(65)

jo kām [O₁] *DākTar*, *vaidya aur aughar bābā* [NOM] *na kar sake* [VP] *vah* [O₁] *duble sajjan ne* [ERG] *cutkī bajte hī* [VP] *kar diyā* [VP] (LGh29)

[tu práci kterou lékař, léčitel ani svatý muž udělat nemohli tu pohublý muž jakmile lusknul prsty udělal]

To, co nedokázal lékař, léčitel ani svatý muž, dokázal pohublý člověk pouhým lusknutím prsty.

(66)

unhōne [ERG] *mahsūs* [O₁] *kiyā* [VP] *kurte ke ādar* [AdvL] *halkā-sā pasīnā!* [NOM] (LGh31)

[on pocit udělal uvnitř kurty lehký pot!]

Ucítil, že uvnitř kurty lehce zpotil!

(67)

maī ne [ERG] *aisā* [O₁] *kahā* [VP] *hī kyō ki maī* [NOM] *morce par* [AdvL] *jānā* [O₁] *cāhtā hū* [VP] *galtī* [NOM] *merī hī* [AdvM] *hai* [VP] (LGh33)

[já takové řekl proč já na frontu jít chtěl chyba jenom moje je]

Řekl jsem toto: „Proč jsem chtěl jít na frontu, je to jenom moje chyba.“

(68)

cetāvnī dī [VP] *ki yadi bhaviSyā mE* [AdvT] *mere sasurālī kutte ne* [ERG] *mūh* [O₁] *calāyā* [VP] *to ve* [NOM] *uske donō kabare* [O₁] *toR dEge* [VP] (LGh38)

[varování dal že pokud by v budoucnosti můj pes z tchánova domu tlamu rozjel tak on by jeho obě čelisti rozbil]

Varoval mě, že pokud se můj někoho pokouše, rozbije mu obě čelisti.

(69)

saralā ne [ERG] *moī ke jhaRe hue* [AdvM] *roḍ par* [AdvL] *hāth* [O₁] *phirāyā aur gungunāne lagī* [VP] (LGh38)

[Sarala Perlový padající na chlupy ruku točila a mumlat začala]

Sarala hladila Perlu po jeho línající srsti a začala si mumlat.

(70)

paRosiyō ne [ERG] *pakaRne kī bahut kośīs* [O₁] *kī* [VP] *lekin us ne* [ERG] *nagar nigam ke karmcāriyō dvārā diyā gayā* [AdvM] *zahar* [O₁] *khā liyā* [VP] (LGh42)

[sousedé mnoho pokus o chycení dělali ale on pracovníky městského sdružení položený jed snědl]

Sousedé se velice snažili ho chytit, ale on snědl jed položený pracovníky městského sdružení.

(71)

yah [NOM] *sockar ki satyavān* [NOM] *jā cukā hai* [VP] *unhōne* [ERG] *sāvitrī kī or* [AdvD] *hāth* [O₁] *baRHāyā hī thā* [VP] *ki satyavān ne* [ERG] *khĀskar yamrājī kā dhyān* [O₁] *bhāg kiyā* [VP] (LGh45)

[toto si pomysliv že satyaván už odešel on směrem k sávitrī ruku přiblížil když satyaván zakašlav yamovu pozornost vyrušil]

Myslel si, že Satyaván již odešel a natáhl ruku k Sávitrī, když Yamovu pozornost vyrušilo Satyavánovo zakašlání.

(72)

maī ne [ERG] *unhE* [O₂] *so jāne kā ādes* [O₁] *diyā* [VP] *bād mE* [AdvT] *kuch likhne kā abhinay* [O₁] *kiyā* [VP] *aur phir* [AdvT] *cāde kā hisāb* [O₁] *karne baiTH gayā* [VP] (LGh51)

[já jim pokyn jít spát dal poté nějaké písemné cvičení udělal a potom příspěvky spočítat jsem s posadil]

Rozkázal jsem jim, aby šli spát a pak jsem udělal nějaká písemná cvičení a potom jsem spočítal příspěvky.

(73)

„bahut acchā” [O₁] *kahkar maī ne* [ERG] *darvāzā* [O₁] *bhītar se* [AdvL] *bād kar liyā* [VP], *mĀ sarsvatī ko* [O₂] *man-hī-man* [AdvM] *dhanyavād* [O₁] *diyā* [VP] *aur apnā upanyās „urTe ullū ke pākh”* [O₁] *pūrā karne baiTH gayā* [VP] (LGh52)

[„velmi dobře“ jsem řekl já dveře zevnitř jsem zavřel matce sarasvatī poděkování dal a vlastního románu „Křídla letící sovy“ k dokončení se posadil]

Řekl jsem „velmi dobře“ a zavřel dveře zevnitř, poděkoval jsem matce Sarasvatī a jal se dokončit svůj román „Křídla letící sovy“.

(74)

in uttarō ko [O₁] *paRHne ke bād* [AdvT] *maī ne* [ERG] *yah niSkarS* [O₁] *nikālā* [VP] *ki śāsan ne* [ERG] *jo bhī* [O₁] *kiyā* [VP] *ucit* [AdvM] *hī kiyā hai* [VP] (LGh53)

[tyto otázky přečtení po já ten závěr našel že vedení cokoliv udělalo správně udělalo]

Po přečtení těchto otázek jsem dospěl k závěru, že vše, co vedení udělalo, bylo naprosto správně.

(75)

inhōne [ERG] *bhāratvarS mE* [AdvL] *janm* [O₁] *liyā* [VP] (LGh56)

[on v Indii narození vzal]

Narodil se v Indii.

(76)

maī ne [ERG] *use* [O₂] *apnā TikaT* [O₁] *batāyā* [VP] (LGh57)

[já jemu vlastní lístek jsem ukázal]

Ukázal jsem mu svůj lístek.

(77)

yah pepar [O₁] *maī ne* [ERG] *naka* [O₁] *mārkar* [VP] *banāyā hai* [VP] (LGh58)

[tento papír já opis udělav jsem vytvořil]

Opsal jsem ten papír.

(78)

maī ne [ERG] *jānnā* [O₁] *cāhā* [VP] *ki is vidyārī ne* [ERG] *kiskī naka* [O₁] *kī hai* [VP] (LGh58)

[já vědět jsem chtěl tento žák cí opis udělal]
Chtěl jsem vědět, od koho tento žák opisoval.

(79)

mātrī mahoday ne [ERG] *bhāSaN* [O₁] *jārī rakhā* [VP]– *bhūt bhāiyo aur bahano!* (LGh60)

[pan ministr projev pokračoval – duchové bratři a sestry!]

Pan ministr pokračoval v projevu: „Bratři a sestry duchové!“

(80)

aur sab se mahatv kī [AdvM] *bāt* [NOM] *hai* [VP] *ki sarkār ne* [ERG] *ham bhūtō ke liye kyā* [O₁] *kiyā?* [VP] (LGh60)

[a ze všeho nejdůležitější věc je vlada pro nás duchy co udělala?]

„A ze všeho nejdůležitější věc je – co pro nás duchy udělala vlada?“

(81)

maī [NOM] *yah* [O₁] *to nahī kah saktā* [VP] *ki muhalle vālō ne* [ERG] *kabirdāsī kī kyā dasā* [O₁] *banāyī hogī* [VP] *lekin maī ne* [ERG] *jab apne muhalle mē* [AdvL] *śarmājī kī laRkī se* [O₂] *lav* [O₁] *karnā prārābh kiyā* [VP] *to muhalle mē* [AdvL] *hindū- muslim dāgā* [NOM] *hote-hote bacā* [VP] (LGh75-76)

[já to nemohu říci obyvatelé čtvrti jakou kabírovu situaci udělali ale já když ve své čtvrti s šarmovou dcerou lásku začal dělat tak ve čtvrti hinduisticko-muslimské nepokoje byvše se zachránil]

Nemohu říci, do jaké situace obyvatelé čtvrti uvedli Kabíra, ale když jsem se já zamiloval v naší čtvrti do Šarmovy dcery, zachránil jsem se při hinduisticko-muslimských nepokojích.

(82)

us ne [ERG] *āge kahnā* [O₁] *śurū kiyā* [VP]– *maī* [NOM] *samajh gayā* [VP] *gaurī* [NOM] *hāth se* [AdvM] *nikal gayī* [VP] *isliye maī ne* [ERG] *tānpūrā* [O₁] *uTHā liyā* [VP] *aur darbārī kĀgaRe kā ālāp* [O₁] *śurū kiyā* [VP] (LGh85-86)

[on dál mluvit začal – já pochopil krasavice po rukou vyšla proto já tánpúru zvedl a dvorskou píseň hrát jsem začal]

Začal mluvit dál: „Pochopil jsem, že krasavice vyšla po rukou, a proto jsem zvedl tánpúru a začal hrát dvorskou píseň.“

(83)

maī ne [ERG] *us ke sāmne* [AdvL] *thūk* [O₁] *diyā* [VP] (LGh86)

[já před něj plivanec dal]

Odplivl jsem si před ním.

(84)

tū ne [ERG] *merī gaurī ko* [O₂] *jhĀsā* [O₁] *diyā hai* [VP] (LGh86)

[ty mojí krasavici podvod jsi dal]

„Podvedl jsi moji krasavici.“

3.3.2. OBJEKT V PLURÁLU MASKULINA

(85)

merī paRosan ne [ERG] *do prempatr* [O₁] *is prārthnā ke sāth* [AdvM] *bhijvāye hai* [VP] *ki unhē* [O₁] *paRHkar maī* [NOM] *nārāz na hoŪ* [VP] (LGh13)

[moje sousedka dva milostné dopisy s tou prosbou nechala poslat abych je po přečtení já nahněvaný nebyl]

Moje sousedka mi nechala poslat dva milostné dopisy s prosbou, abych se na ni po jejich přečtení nehněval.

(86)

tum [NOM] *yadi mere vivāh ke samay* [AdvT] *vivāh māDap mē* [AdvL] *hote* [VP] *to zarūr* [AdvM] *dekhte* [VP] *ki maī ne* [ERG] *pavitr agni ko sākSī* [O₁] *mānkar us būRHe ke sāth keval tīn phere hī* [O₁] *lagāye the* [VP] *jabki sāt pherō ke bād* [AdvT] *hī vaidik rūp se* [AdvM] *maī* [NOM] *uskī patnī* [NOM] *ho saktī hŪ* [VP] (LGh18)

[ty kdybys v době mé svatby v obřadní síni byl jistě bys viděl že já vzavši si za svědka posvátný oheň s tím starcem pouze tři kola udělala zatímco po sedmi kolech jediné podle véd já jeho ženu mohu být]

Kdybys byl při mé svatbě u obřadu, jistě bys viděl, že jsem s tím starcem za svědectví posvátného ohně obešia jen tři kola, zatímco podle véd se mohu stát jeho vdovou pouze po sedmi kolech.

(87)

kavivar ne [ERG] *kĀpī kalam se* [AdvM] *hastākSar* [O₁] *kiye* [VP] (LGh33)

[básník třesoucím se perem odpis udělal]

Básník se Třesoucím perem podepsal.

(88)

bhagvān ne [ERG] *sākSāt* [AdvM] *darśan* [O₁] *diye* [VP] (LGh79)

[bůh hmatatelná spatření dal]

Bůh se zjevil hmatatelný.

3.3.3. OBJEKT V SINGULÁRU FEMININA

(89)

logō ne [ERG] *santoS kī sĀs* [O₁] *ī* [VP] (LGh8)

[lidé spokojený dech vzali]

Lidé si spokojeni oddechli.

(90)

lekin unkī īmāndānī aur ārthik sthiti ko [O₁] *dhyān mE* [AdvL] *rakhkar māī ne* [ERG] *un se* [O₂] *yah raqam* [O₁] *kabhī bhī* [AdvT] *vāpas nahī ī* [VP] (LGh11)

[ale jeho poctivost a ekonomickou situaci v mysli uchovav od něj tuto částku nikdy jsem si nevzal zpět]

Měl jsem však stále na mysli jeho poctivost i ekonomickou situaci a nikdy jsem si od něj tuto částku nevzal zpět.

(91)

māī ne [ERG] *us būRHe se* [O₂] *jab śādī* [O₁] *hī nahī kī* [VP] *to bhalā vidhvā* [NOM] *kaise* [AdvM] *ho sakī hū* [VP] (LGh18)

[já s tím starcem když svatbu jsem neudělala tak dobrá vdova jak mohu být]

Když jsem se za toho starce neprovdala, tak jak mohu být vdova?

(92)

māī ne [ERG] *kāī bār* [AdvM] *kośīs* [O₁] *kī* [VP] *ki bīmār ho jāŪgā* [VP] (LGh20)

[já několikrát pokus jsem udělal že se nemocným stanu]

Několikrát jsem se pokusil onemocnět.

(93)

unhōne [ERG] *isāre se* [AdvM] *patnī se* [O₂] *sigareT* [O₁] *mĀgī* [VP] (LGh22)

[on posunkem od manželky cigaretu si vyžádal]

Posunkem manželku požádal o cigaretu.

(94)

mītrō ne [ERG] *salāh* [O₁] *dī* [VP] *kī bābājī kī fīs* [O₁] *pūch lo* [VP] (LGh28)

[přátelé radu dali že bábájiho poplatky se zeptej]

Přátelé mi poradili: „Zeptej se bábájiho, jaké má poplatky.“

(95)

paRosiyō ne [ERG] *phir salāh* [O₁] *dī* [VP] --- [O₁=0] *kahā* [VP] – *are choRo* [VP] *aughaR bābā ko* [O₁] (LGh28)

[sousedé znovu radu dali a řekli – ale nechte aketu]

Sousedé opět poradili a řekli: „Ale nechte asketu.“

(96)

duble sajjan ne [ERG] *jeb se* [AdvL] *ek sigareT* [O₁] *nikālkar sulgāyī* [VP] (LGh28)

[pohublý muž z kapsy jednu cigaretu vyndav si zapálil]

Pohublý muž vyndal z kapsy cigaretu a zapálil si.

(97)

mītr ne [ERG] *āgRāī* [O₁] *ī* [VP] *aur hoś mE* [AdvL] *ā gaye* [VP] (LGh29)

[přítel protáhnutí vzal a do vědomí přišel]

Přítel se protáhnul a nabyl vědomí.

(98)

āp ne [ERG] *hamāre mītr kī jān* [O₁] *bacāyī* [VP] *āpkā pariśramik?* [NOM] (LGh29)

[vy život našeho přítele jste zachránil vaše odměna?]

Zachránil jste život našeho přítele, jaká bude vaše odměna?

(99)

kisī ne [ERG] *āvāz* [O₁] *dī* [VP] (LGh32)

[někdo zvuk dal]

Někdo se ozval.

(100)

ceṭāvnī [O₁] *dī* [VP] *ki yadi bhaviSya mE* [AdvT] *mere sasurālī kutte ne* [ERG] *mūh* [O₁] *calāyā* [VP] *to ve* [NOM] *uske donō kabare* [O₁] *toR dEge* [VP] (LGh38)

[varování dal že pokud by v budoucnosti můj pes z tchánova domu tlamu rozjel tak on by jeho obě čelisti rozbil]

Varoval mě, že pokud se můj někoho pokouše, rozbije mu obě čelisti.

(101)

satyendr ne [ERG] *bhī saralā kī tarafdārī* [O₁] *kī* [VP] (LGh39)

[satyendr také saralino stranění udělal]

Také Satyendr se stranil Saraly.

(102)

paRosiyō ne [ERG] *pakaRne kī bahut kośīs* [O₁] *kī* [VP] *lekin usne* [ERG] *nagar nigam ke karmcāriyō dvārā diyā gayā* [AdvM] *zahar* [O₁] *khā liyā* [VP] (LGh42)

[sousedé mnoho pokus o chycení dělali ale on pracovníky městského sdružení položený jed snědl]

Sousedé se velice snažili ho chytit, ale on snědl jed položený pracovníky městského sdružení.

(103)

itnā kahkar mātā sarasvatī ne [ERG] *merī kuTiyā „kavī nivās“ kī fars-hīn bhūmi se* [AdvL] *ādāzan sau grām mīTī* [O₁] *nikālī* [VP], *do pacās-pacās ke gole* [O₁] *banākar zorō se* [AdvM] *zamīn par* [AdvL] *de mārā* [VP] (LGh48)

[to řeknuvše matka Sarasvatī ze země v mé chatrči „příbytek básníků“ která nemá podlahu odhadem sto gramů hlíny vzala dvě kuličky po padesáti gramech udělavši vší silou na zem hodila]

Po těchto slovech vzala matka Sarasvatī ze země mé chatrče „příbytek básníků“, kde nebyla podlaha, asi sto gramů hlíny, ze které udělala dvě kuličky po padesáti gramech a ty vší silou hodila na zem.

(104)

sām ko [AdvT] *darvāze par* [AdvL] *kisī ne* [ERG] *dastak* [O₁] *dī* [VP] (LGh52)

[večer na dveře někdo zaklepání dal]

Večer někdo zaklepal na dveře.

(105)

maī [NOM] *abhī-abhī* [AdvT] *jel se* [AdvL] *chūTkar ā rahā hū* [VP]...*donō ne* [ERG] *KHabar* [O₁] *dī hai* [VP] *ki āp* [NOM] *unkī zamānat kā prabādh* [O₁] *kar dE* [VP]...*ve* [NOM] *āTH din se* [AdvT] *jel mE* [AdvL] *saR rahe hai* [VP] (LGh52)

[já právě teď z vězení byv propuštěn přicházím...oba zprávu dali že vy zařízení jejich kauce máte udělat...oni osm dní ve vězení hnijí]

„Přicházím z vězení, odkud jsem byl právě propuštěn...oba mi sdělili, že byste měl zařídit jejich kauci...osm dní hnijí ve vězení.“

(106)

maī ne [ERG] *jānnā* [O₁] *cāhā* [VP] *ki is vidyārī ne* [ERG] *kiskī nakaī* [O₁] *kī hai* [VP] (LGh58)

[já vědět jsem chtěl tento žák čí opis udělal]

Chtěl jsem vědět, od koho tento žák opisoval.

(107)

kintu mujhe [O₂] *yah kahte hue* [AdvM] *dukh* [NOM] *hotā hai* [VP] *ki kuch jinn bhāiyō ne* [ERG] *sĀpradāyiktā ke nām par* [AdvM] *hamāre bīc* [AdvL] *phūT* [O₁] *Dalvākar do guT banāne kī* [AdvM] *kośīs* [O₁] *kī hai* [VP] (LGh59-60)

[ale mně toto řka smutek bývá že někteří bratři démoni ve jménu komunistu mezi nás rozkol vlévajíce pokus vytvořit dvě frakce udělali]

Ale při těchto slovech mi je líto, že někteří naši bratři duchové se pokusili vytvořit dvě frakce tím, že mezi nás chtěli vnést rozkol.

(108)

nayī pīRHī ke bhūtō ne [ERG] *hamE* [O₂] *prĀṭiy star par* [AdvL] *śikāyat* [O₁] *kī hai* [VP] *ki unkī racnāō kā* [AdvM] *sahī* [AdvM] *mūlyĀkan* [NOM] *nahī ho rahā hai* [VP] (LGh62)

[duchové nové generace nám na provinciální úrovni stížnost udělali že jejich děl správné hodnocení není]

Duchové nové generace si nám na provinciální úrovni stěžovali, že jejich díla nejsou správně hodnocena.

(109)

maī ne [ERG] *śīrSakō kī lābī sūcī* [O₁] *paRHnā prārābh kī* [VP] (LGh68)

[já seznam dlouhých nadpisů začal číst]

Začal jsem číst seznam dlouhých nadpisů.

(110)

maī ne [ERG] *abhyārthjī kī kavītā kī* [AdvM] *KHūb tāñī* [O₁] *kī* [VP] (LGh69)

[já abhyárthovy básně velkou chválu udělal]

Velmi jsem pochválil Abhyárthovu báseň.

(111)

maī ne [ERG] --- [O₁=0] *socā* [VP] *balā* [O₁] *Talī* [VP], *roz-roz kī boriyat se* [AdvM] *to bacat* [NOM] *ho gayī* [VP] (LGh70)

[já jsem pomyslel neštěstí jsem uhnul každodenní nudou úspora nastala]

Pomyslel jsem si – vyhnul jsem se neštěstí, každodenní nudou jsem ušetřil.

(112)

sābhav [AdvM] *hai* [VP] *kabīrdās ne* [ERG] *patnī kī bīmārī kā bahānā* [O₁] *banākar* [VP] *kejual līv kī eplīkeśan* [O₁] *dī ho* [VP] *aur bās* [NOM] *tāR gayā ho* [VP] *kī kabīr* [NOM] *carkā* [O₁] *de rahā hai* [VP] (LGh72)

[možné je kabír záminku manželčiny nemoci udělav žádost o dovolenou podal a šéf uhodl že kabír podvod dává]

Možná, že si Kabír vymyslel záminku, že je jeho žena nemocná a šéf uhodnul, že Kabír podvádí.

(113)

maī [NOM] *yah* [O₁] *to nahī kah saktā* [VP] *kī muhalle vāḷo ne* [ERG] *kabīrdāsī kī kyā dasā* [O₁] *banāyī hogī* [VP] *lekin maī ne* [ERG] *jab apne muhalle mē* [AdvL] *śarmājī kī laRkī se* [O₂] *lav* [O₁] *karnā prārābh kiyā* [VP] *to muhalle mē* [AdvL] *hindū- muslim dāgā* [NOM] *hote-hote bacā* [VP] (LGh75-76)

[já to nemohu říci obyvatelé čtvrti jakou kabírovu situaci udělali ale já když ve své čtvrti s šarmovou dcerou lásku začal dělat tak ve čtvrti hinduisticko-muslimské nepokoje byvše se zachránil]

Nemohu říci, do jaké situace obyvatelé čtvrti uvedli Kabíra, ale když jsem se já zamiloval v naší čtvrti do Šarmovy dcery, zachránil jsem se při hinduisticko-muslimských nepokojích.

(114)

ab [AdvP] *soctā hū* [VP] *jab kabīrdāsī ne* [ERG] *apne pūre jīvan mē* [AdvT] *yah bhedbhāv miTāne mē* [AdvL] *saphaltā* [O₁] *prāpt na kī* [VP] *to maī* [NOM] *do-cār varSō mē* [AdvT] *kyā saphaltā* [O₁] *prāpt kar IŪgā* [VP] (LGh76)

[teď přemýšlím když kabír za celý svůj život v mýcení této diskriminace úspěch nezískal tak já za dva čtyři roky jaký úspěch získám]

Přemýšlím, že když Kabír za celý svůj život nebyl v tomto mýcení diskriminace úspěšný, tak jakého úspěchu dosáhnou za pár let já.

(115)

bhakt ne [ERG] *mahsūs kī* [VP] *ek pratīdhvanī* [O₁] (LGh80)

[věřící ucítil ozvěnu]

Věřící ucítil ozvěnu.

(116)

DākTar ne [ERG] *bhakt ko* [O₂] *ek choTī-sī parcī* [O₁] *dī* [VP] *aur isāre se* [AdvM] *āge baRHne ko* [O₁] *kahā* [VP] (LGh80)

[lékař věřícímu maličkou kartičku dal a posunkem dopředu postoupit řekl]

Lékař dal věřícímu maličkou kartičku a posunkem ho vyzval, aby postoupil dopředu.

(117)

dīnbādhū maī ne [ERG] *āpkī avatār kī baRī pratīkSā* [O₁] *kī* [VP] *aur ant mē* [AdvT] *sarkārī DākTar ko* [O₂] *tīn rupaye* [O₁] *de āyā* [VP] (LGh81)

[příteli já velké čekání vašeho vtělení jsem udělal a nakonec státnímu lékaři tři rupie šel dát!]

„Příteli, velice dlouho jsem čekal na vaše vtělení a nakonec jsem šel dát tři rupie státnímu lékaři!“

(118)

maī ne [ERG] *pahcānne kī kośīs* [O₁] *kī* [VP] *kintu na pahcān sakā* [VP] (LGh84)

[já pokus poznat udělal ale poznat nemohl]

Pokusil jsem se (ho) poznat, ale nemohl jsem.

3.3.4. OBJEKT V PLURÁLU FEMININA

(119)

pŪch hilākar us ne [ERG] *merī badhāiyĀ* [O₁] *svīkār kī* [VP] (LGh42)

[zavrtěv ocasem on moje gratulace přijal]

S vrtěním ocasu přijal moje blahopřání.

(120)

gurudev āpko [O₂] *kitnī racnāE* [O₁] *sāpādak ne* [ERG] *sadhanyavād* [AdvM] *lauTāyī haī* [VP] ? *rames ne* [ERG] --- [O₁=0] *pūchā* [VP] (LGh49)

[pane učíteli vám kolik děl redaktor s díky nechal vrátit? ramés se zeptal]

„Pane učíteli, kolik děl vám redaktor vrátil s díky zpátky? zeptal se Ramés.“

(121)

sac-sac [O₁] *batāiye* [VP] *āp ne* [ERG] *āj tak* [AdvT] *kitnī racnāE* [O₁] *corī* [O₁] *karke* [VP] *likhī haī?* [VP] (LGh49)

[celou pravdu řekněte vy dodnes kolik děl krádež udělav jste napsal?]

„Povězte pravdu, kolik děl jste dodnes napsal tak, že jste je ukradl?“

(122)

us ne [ERG] *apne jivankāl mE* [AdvT] *kaī laRāiyĀ* [O₁] *kī* [VP] (LGh54)

[on ve svém životě několik sporů udělal]

Ve svém životě vyvolal několik sporů.

(123)

bhūtō ne [ERG] *tāliyĀ* [O₁] *bajāī* [VP] (LGh59)

[duchové tlesknutí rozezněli]

Duchové zatleskali.

(124)

is ke bād [AdvT] *aur bhī anya vargō ne* [ERG] *apnī kaTHināiyĀ* [O₁] *sāmne rakhī* [VP] (LGh62)

[potom také další různé skupiny své potíže předložily]

Potom své problémy předložily také různé další skupiny.

(125)

silāi mašin [O₁] *calāte-calāte* [VP] *unhōne* [ERG] *do nayī kavītāE* [O₁] *likhī* [VP] *aur kūTHit* [AdvM] *ho gaye* [VP] (LGh65)

[šicí stroj poháněje on dvě nové básně napsal a otupělý se stal]

Při práci na šicím stroji napsal dvě nové básně otupěl.

(126)

ve [NOM] *bole* [VP]– *bādhu...maī ne* [ERG] *tīn maīne mE* [AdvT] *tīn kavītāE* [O₁] *likhī haī* [VP] (LGh69)

[on řekl – kamaráde...já za tři měsíce tři básně jsem napsal]

Řekl: „Kamaráde, za tři měsíce jsem napsal tři básně.“

(127)

sāsan ne [ERG] *janjāti tathā ādim jāti ke logō ke liye* [O₂] *DHer-sī suvidhāE* [O₁] *dī haī* [VP] (LGh75)

[vláda pro kmeny a původní obyvatelstvo mnoho výhod dala]

Vláda dala kmenům a původnímu obyvatelstvu mnoho výhod.

(128)

bole [VP]– *vast maī ne* [ERG] *tumhānī śikāyatE* [O₁] *noT kī* [VP] *bhaktō par* [AdvL] *jab-jab atyācār* [NOM] *hote haī* [VP] *maī* [NOM] *har bār* [AdvT] *avatār* [O₁] *letā hŪ* [VP] (LGh79)

[řekl – děti já vaše stížnosti zaregistroval na věřících když útlak bývá já vždycky vtělení беру]

Řekl: „Děti, znám všechny vaše stížnosti a pokaždé, když jsou věřící utlačováni, vezmu na sebe vtělení.“

3.4. SUBJEKT NEVYJÁDRĚNÝ

Pokud z kontextu jasně vyplývá, kdo je v roli tranzitivního subjektu, je v hindštině poměrně běžné, že nemusí být ve větě explicitně vyjádřen. Velice často

se to týká sloves uvedených výše, která obvykle vyjadřují předmět vedlejší větou objektovou nebo přímou řečí. V takovém případě se nepoužívá ani ergativní záložky

ne.

(129)

sel Taiks āfis ke caprāsī se [O₂] pūchā [VP] – sunā [VP] kuch [NOM] ? (LGh81)

[prodejní daně poslíčka (on) se zeptal - slyšel jsi (ty) něco?]

Zeptal se poslíčka z daňového úřadu: „Slyšel jsi něco?“

(130)

man mE [AdvL] kahā hogā [VP] - beTā kabīr, tū Dāl-Dāl [NOM] to maī pāt-pāt [NOM] (LGh73)

[(on) v duchu řekl bude – kabíre synu, vyznám se v tom lépe než ty]

Asi si v duchu řekl: „Kabíre synku, vyznám se v tom lépe než ty.“

(131)

pūchā [VP] – āpko [O₂] kaun-sā sīrSak [NOM] pasād āyā [VP] ? (LGh66)

[(on) se zeptal – vám který titulek milý přišel?]

Zeptal se: „Který titulek se vám líbil?“

(132)

kuch sockar kahā [VP] – lekin yār ek bāt [NOM] hai [VP] (LGh39)

[něco popřemýšlev (on) řekl – ale kamaráde jedna věc je]

Chvilí přemýšlel a pak řekl: „Kamaráde, je tu jedna věc.“

(133)

kahā [VP] - mujhe [O₂] kuttō se baRā [AdvM] Dar [NOM] lagtā hai [VP] (LGh38)

[(on) řekl – mně ze psů velký strach je]

Řekl: „Hrozně se bojím psů.“

(134)

kahā hai [VP] – mofī āpke pās [AdvL] rahegā [VP] to ek dīn [AdvT] kavītā ke kSetr mE [AdvL] nām [O₁] paidā kar legā [VP]

(LGh37)

[(ona) řekla – perla u vás zůstane tak jednoho dne na poli básně jméno vyrobené udělá]

Řekla: „Když u vás Perla zůstane, udělá si jméno na poli básně.“

(135)

socā [VP] „DākTar [NOM] hai [VP] yā pāgal [NOM] “ āścarya se [AdvM] pūchā [VP] – kyā [O₁] kahā [VP] ? (LGh25)

[(já jsem) myslel „doktor je nebo blázen“ s údivem se zeptal – co řekl (jste)?]

Myslel jsem si – je to doktor nebo blázen? – a udiveně se zeptal: „Co jste to řekl?“

(136)

samajhāyā [VP] – bahan ūpar vāle par [AdvL] bharosā [O₁] rakho [VP] (LGh23)

[(lidé) vysvětlovali – sestro tomu nahoře víru polož]

Vysvětlovali: „Sestro, důvěřuj tomu nahoře.“

(137)

naukar se [O₂] kahā [VP] – dekho [VP], kaun [NOM] hai [VP] (LGh23)

[(on) sluhovi řekl -podívej se, kdo je]

Řekl sluhovi: „Podívej se, kdo to je.“

(138)

phir pūchā [VP] – yah sab [NOM] kaise ho gayā [VP], bhāī (LGh22)

[opět (já jsem se) zeptal – to vše jak se stalo, bratře!]

Znovu jsem se zeptal: „Jak se to všechno stalo, bratře?“

(139)

socā [VP], inse sīRHiyō se gīrnā [O₁] hī sīkh lŪgā [VP] (LGh21-22)

[(já jsem) si pomyslel, od něj ze schodů padat se naučím]

Pomyslel jsem si, že se od něj to padání ze schodů naučím.

(140)

socā thā [VP] *subah* [AdvT] *Dāyriyā* [NOM] *ho jāyegā* [VP] (LGh20)

[(já jsem) myslel ráno průjem bude]

Myslel jsem si, že ráno budu mít průjem.

(141)

kahā [VP] – *jo* [NOM] *honā thā* [VP], *so ho gayā* [VP] (LGh7)

[(lidé) řekli – co mělo být, to se stalo]

Řekli: "Co se mělo stát, to se stalo."

(142)

bamuškil [AdvM] *ek bhajiyā* [O₁] *khāyā thā* [VP] *aur sāt din tak* [AdvT] *bistar par* [AdvL] *paRe rahe* [VP] (LGh21)

[stěžl jedno sousto snědl a sedm dní na posteli položen zůstal]

Snědl stěžl jedno sousto a sedm dní pak zůstal v posteli.

(143)

do rupaye jĀc karne kī fīs [O₁] *ī* [VP] (LGh26)

[(on) dvě rupie prohlídku udělání poplatek vzal]

Vzal si dvě rupie jako poplatek za prohlídku.

(144)

davā [O₁] *likh dī* [VP] : *śahar kā sabse acchā* [AdvM] *bhojnālay* [NOM] *sadar bāzār mE* [AdvL] *hai* [VP] (LGh26)

[(on) lék napsal: města nejlepší jídelna na sadar bazaru je]

Předeepsal lék: nejlepší jídelna ve městě je na Sadar bazaru.

(145)

fāil ke kisī TāipD kāgaz par [AdvL] „*arjenT*“ [O₁] *likhā* [VP] (LGh27)

[(on) složky na nějaký popsany papír „důležité“ napsal]

Na nějaký papír ve složce napsal „důležité“.

(146)

mītr ke peT par [AdvL] *lāī kapRā* [O₁] *lapeT diyā* [VP] (LGh28)

[(on) na přítelovo břicho červenou látku omotal]

Omotal přítelovo břicho červenou látkou.

(147)

rāt mE [AdvT] *ek sāth* [AdvM] *bārah kavītāE* [O₁] *likh Dāīl* [VP] (LGh37)

[(on) v noci najednou dvanáct básní napsal]

V noci napsal celých dvanáct básní.

(148)

naukrī ke liye dar-dar [AdvL] *bhaTkā* [VP] *ant mE* [AdvT] *hatās hokar* [AdvM] *ātmahatyā* [O₁] *kar lī* [VP] (LGh63)

[(on) kvůli zaměstnání od dveří ke dveřím se toulal nakonec zoufalým byv sebevraždu udělal]

Chodil kvůli zaměstnání od dveří ke dveřím a nakonec ze zoufalství spáchal sebevraždu.

(149)

isliye pahle [AdvT] *sab śīrSak* [O₁] *likh Dāle* [VP] *bād mE* [AdvT] *kavitā* [O₁] *likhī* [VP] (LGh68)

[proto (já jsem) nejdřív všechny titulky napsal potom báseň napsal]

„Proto jsem nejdřív napsal všechny titulky a potom báseň.“

(150)

aur bhakt ke hāthō par [AdvL] *pĀc kilo śarbañi gehŪ kā pamiT* [O₁] *rakh diyā* [VP] (LGh82)

[a (on) do věřícího rukou pět kilo bleděřížové pšenice povolení položil]

A vložil do rukou věřícího poukaz na pět kilo bleděřížové pšenice.

(151)

lekin kuch [NOM] *sockar khālī hāth* [O₁] *bāhar* [AdvL] *nikāl liyā* [VP] (LGh87)

[ale (já) něco popřemýšlev prázdnou ruku ven vystrčil]

Ale já jsem chvíli přemýšlel a pak vystrčil ruku ven.

(152)

us sākalan mE [AdvL] *jo kavītā* [O₁] *chapī* [VP] *use* [O₁] *jānte hai* [VP] *maī ne* [ERG] *kaise* [AdvM] *likhā?* [VP] (LGh71)

[v tom sborníku tu báseň vytiskl ji víte já jak napsal?]

„Víte, jak jsem napsal tu báseň, kterou vytiskl ten sborník?“

3.5. SLOŽENÁ SLOVESA

Složené slovesné výrazy nazývané také intenziva, mají v souvislosti s ergativní konstrukcí významnou roli. Jak již bylo uvedeno, kompozita se tvoří spojením slovesného kmene plnovýznamového slovesa s modifikujícím slovesem v příslušném tvaru.

Tato slovesa slouží k zachycení děje zvláště intenzivního, nenadálého, nečekaného a především dokončeného. Dokončenost je určující pro použití ergativní konstrukce, záleží zde ovšem také na slovesech tvořících složený výraz, zda může být tato konstrukce použita.

Nejčastěji bývají modifikujícím slovesem slovesa pohybu, která mohou vyjadřovat směr, hrubost, náhlost nebo neočekávanou činnost.

Vzhledem k ergativnímu značení se složená slovesa chovají následujícím způsobem:

a. Pokud všechny složky výrazu vyžadují ergativní konstrukci, vyžaduje ji i celé slovesné kompozitum.

b. Pokud některé sloveso záložku *ne* nepovoluje, potom ji nepovoluje ani celé složené sloveso.

Žádné z modálních sloves nepovoluje záložku *ne*, ale v případě, že sloveso je následováno modálním slovesem, je konstrukce subjektivní, tzn. že sloveso souhlasí se subjektem⁵⁴.

V následujících příkladech jsem podtržením zvýraznila složená slovesa.

(153)

mai ne [ERG] *uske jūRe mE* [AdvL] *gulāb kā phūl* {O₁} *khōs diyā* [VP] (LGh13)

[já do jejího drdolu květ růže jsem zastrčil]

Zastrčil jsem jí do drdol růžový květ.

(154)

do grante kī mehnaṭ par [AdvT] *ek choTī-sī haDDī ke TukRe ne* [ERG] *pānī* {O₁} *pher diyā* [VP] (LGh9)

[po dvou hodinách námahy jeden maličký kousek kosti vodu otočil]

Po dvouhodinové dřině jeden maličký kousek kosti změnil situaci.

(155)

mere ek miṭr ne [ERG] *asisTenT kī jeb mE* [AdvL] *ek do kā noT* {O₁} *thŪs diyā* [VP] (LGh27)

[jeden můj přítel do asistentovy kapsy jednu dvourupiovou bankovku nacpal]

Jeden můj přítel nacpal asistentovy do kapsy dvourupiovou bankovku.

⁵⁴ Kostić

- (156)
ek laRke ne [ERG] *kavivar kī or* [AdvD] *ek likhā huā kāgaz* [O₁] *baRHāte hue* [AdvM] *kahā* [VP] – *ham ne* [ERG] *sab* [O₁] *likh diyā hai* [VP] *āp* [NOM] *keval anumati ke rūp mE* [AdvL] *yahā* [AdvL] *hastākSar* [O₁] *kar dījiye* [VP] (LGh31)
 [jeden chlapec směrem k básníkovi jeden popsaný papír podáváje řekl – my všechno napsali vy pouze povolení tady podpis udělejte]
 Jeden chlapec podal básníkovi popsaný papír a řekl: „Všechno jsme sepsali, vy to tady jen podepište pro povolení.“
- (157)
dūsre ne [ERG] *pās rakhā DāDā* [O₁] *uthā liyā* [VP] (LGh32)
 [druhý vedle položenou hůl zvedl]
 Druhý zvedl vedle položenou hůl.
- (158)
saralā ne [ERG] *darvāzā* [O₁] *khol diyā* [VP] (LGh38)
 [sarala dveře otevřela]
 Sarala otevřela dveře.
- (159)
uskā fīsrā prSTH [O₁] *moī ne* [ERG] *apne paine dĀntō se* [AdvM] *phāR Dālā thā* [VP] (LGh42)
 [jeho třetí stránku perla svými ostrými zuby roztrhal]
 Jeho třetí stránku roztrhal Perla svými ostrými zuby.
- (160)
vaise [AdvM] *maī ne* [ERG] *āpkī yojnā ke viSay mE* [AdvL] *bahut kuch* [O₁] *sun rakhā hai* [VP] (LGh43)
 [takto já v záležitosti vašeho plánu velmi mnoho jsem slyšel]
 Slyšel jsem mnoho o vašem plánu.
- (161)
ata: unhōne [ERG] *yah viSay* [O₁] *aicchik* [AdvM] *kar diyā* [VP] (LGh53)
 [proto on tento předmět volitelným udělal]
 Proto udělal tento předmět volitelným.
- (162)
maī ne [ERG] *us se* [O₂] *sau rupaye* [O₁] *udhār le rakhe the* [VP] (LGh7)
 [já od něj sto rupií jsem si půjčil]
 Půjčil jsem si od něj sto rupií.
- (163)
logō ne [ERG] *mīTTī ke DHele* [O₁] *cun liye* [VP] *aur merī kabr par* [AdvL] *mīTTī* [NOM] *Dāl dī gayī* [VP] (LGh10)
 [lidé hroudy hlíny vybrali a na můj hrob hlína byla naházena]
 Lidé vybrali hroudy hlíny a ta byla naházena na můj hrob.
- (164)
pūre śārīr mE [AdvL] *dhunō ne* [ERG] *āDe* [O₁] *de rakhe hai* [VP] (LGh25)
 [v celém těle červotoči vajíčka nakladli]
 Červotoči nakladli vajíčka do celého těla.
- (165)
aughar bābā ne [ERG] *ghuTne* [O₁] *Tek diye* [VP] (LGh28)
 [asketa kolena opřel]
 Asketa si klekl.
- (166)
kabīr ne [ERG] *pĀc rupaye* [O₁] *to le hī liye hōge* [VP] (LGh74)
 [kabír pět rupií si asi vzal]
 Kabír si tedy asi vzal pět rupií.
- (167)
kabīrdāsī ne [ERG] *udhārī aur karz nivāraN ke liye DHer sāre dohe* [O₁] *likh Dāle* [VP] (LGh75)
 [kabīrdás pro odstranění půjček a dluhů mnoho dvojerší napsal]
 Kabír napsal mnoho dvojerší, aby se zbavil pohledávek a dluhů.

(168)

dūsī jagah merī kabr ke bāzū se [AdvL] *leTe* [AdvM] *mere śikSādhikārī* [NOM] *the* [VP] *jinhōne* [ERG] *hāl hī mE* [AdvT] *kuE mE* [AdvL] *kūdkar* [VP] *ātmahatyā* [O₁] *kar fī thī* [VP] (LGh9)

[na dalším místě vedle mého hrobu položený náš školní inspektor byl který nedávno skočiv do studně sebevraždu udělal]

Na dalším místě byl podle mého hrobu pochován náš školní inspektor, který před nedávnem spáchal sebevraždu skokem do studny.

(169)

ātmahatyā kā kāraN [NOM] *ajñāt* [AdvM] *thā* [VP] *lekin logō ne* [ERG] *yah galat afvāh* [O₁] *uRā dī thī* [VP] *ki unke khilāf sarkārī paisō ke gaban kā māmā* [O₁] *pulīs calāne vāī* [AdvM] *thī* [VP] (LGh9)

[důvod sebevraždy neznámý byl ale lidé tuto fámou rozšířili že proti němu vládních peněz zpronevěry případ policie vedla]

Důvod sebevraždy byl neznámý, ale lidé rozšířili fámou, že proti němu policie vedla vyšetřování v záležitosti zpronevěry státních peněz.

(170)

logō mE [AdvL] *aisī dhārNā* [NOM] *hai* [VP] *ki śikSā vibhāg mE* [AdvL] *vyāpt* [AdvM] *bhraSTācār se ūbkar unhōne* [ERG] *ātmahatyā* [O₁] *kar fī hai* [VP] (LGh11)

[mezi lidmi taková víra je že ve školství rozšířenou korupcí byv omrzen on sebevraždu udělal]

Lidé věří, že ho omrzela ve školství rozšířená korupce a spáchal sebevraždu.

(171)

pichle tīn dinō mE sāvan mE [AdvT] *maī ne* [ERG] *prem kī spīD* [O₁] *baRHā dī* [VP] (LGh13)

[poslední tři dny v sávanu já rychlost lásky jsem zvýšil]

Poslední tři dny sávanu jsem zvýšil rychlost lásky.

(172)

maī ne [ERG] *dāRHī* [O₁] *baRHā fī* [VP] (LGh17)

[já vousy nechal si narůst]

Nechal jsem si narůst vousy.

(173)

paRosī ne [ERG] *sāyad iske bād* [AdvT] *Dāyri* [O₁] *likhnā bād kar dī* [VP] (LGh19)

[sousedka asi poté deník psát přestala]

Sousedka asi potom přestala psát deník.

(174)

maī ne [ERG] *pūrī dibbī* [O₁] *sŪdh fī* [VP] *lekin koī chīk* [NOM] *nahī ā* [VP] (LGh23)

[já celou krabičku jsem vyšňupal ale žádné kýchnutí nepřišlo]

Vyšňupal jsem celou krabičku, ale nekýchnul jsem.

(175)

sipāhiyō ne [ERG] *pakaR* [O₁] *tez kar dī* [VP] (LGh36)

[vojáci sevření pevnější udělali]

Vojáci sevření upevnili.

(176)

kavivar ne [ERG] *pūrī tākat* [O₁] *lagā dī* [VP] (LGh36)

[básník celou sílu napnul]

Básník napjal všechny síly.

(177)

maī ne [ERG] *kutte ke gale mE* [AdvL] *laTakī* [AdvM] *zājir* [O₁] *khof dī* [VP] (LGh38)

[já na psově krku visící řetěz jsem otevřel]

Sundal jsem psovi řetěz z krku.

(178)

satyendr ne [ERG] *sigareT* [O₁] *sulgā fī* [VP] (LGh39)

[satyendr cigaretu si zapálil]

Satyendr si zapálil cigaretu.

(179)

āpke moī ne [ERG] *to dūsre muhalle ke kuttō ko* [O₁] *samēTKar* [VP] *ek samitī* [O₁] *banā lī* [VP] (LGh41)

[váš perla psy v druhé čtvrti sebrav dohromady jedno sdružení vytvořil]

Váš Perla sebral dohromady psy z jiné čtvrti a vytvořil sdružení.

(180)

tabhī [AdvT] *kisī ke tez hām ne* [ERG] *satyavān kī ekāgrtā* [O₁] *bhāg kar dī* [VP] (LGh43)

[tehdy něčí hlasitá trubka satyavánovo soustředění porušila]

V tom okamžiku nějaké hlasité zatroubení porušilo Satyavánovo soustředění.

(181)

abhyārthī ne [ERG] *merī or* [AdvD] *ek lābī sīrSakō kī* [AdvM] *lisT* [O₁] *baRHā dī* [VP] (LGh66)

[abhyārth mým směrem dlouhých nadpisů seznam podal]

Abhyārth mi podal seznam dlouhých nadpisů.

(182)

ant mE [AdvT] *mujhse* [O₂] --- [O₁=0] *kahā* [VP] – *bādhū...vah kavitā* [O₁] *maī ne* [ERG] *naST kar dī* [VP] (LGh68)

[nakonec mi řekl – kamaráde...tu báseň já jsem zkazil]

Nakonec mi řekl: „Kamaráde, tu báseň jsem zkazil.“

(183)

maīne [ERG] *dhīre se* [AdvM] *darKHāst* [O₁] *āge* [AdvL] *baRHā dī* [VP] (LGh78)

[já pomalu žádost dopředu posunul]

Pomalou jsem předložil žádost.

(184)

lekin mujhe sunne [O₁] *ke pahle hī* [AdvT] *bās ne* [ERG] *merī chuTTī* [O₁] *nāmāzūr kar dī* [VP] *aur merī or* [AdvD] *darKHāst* [O₁]

gusse se [AdvM] *phEk dī* [VP] (LGh78)

[ale moje vyslechnutí před šéf moji dovolenou zamítl a mým směrem žádost vztekle hodil]

Ale ještě než mne vyslechl, zamítl šéf moji dovolenou a vztekle po mně hodil žádost.

(185)

isliye ab [AdvT] *maī ne* [ERG] *kuch kavitāE* [O₁] *apne nām se* [AdvM] *bhejnā prārābh kar dī* [VP] (LGh40)

[proto teď já některé básně pod svým jménem jsem začal posílat]

Proto jsem teď začal posílat některé básně pod svým jménem.

(186)

sāpādak māDal ne [ERG] *moī saksenā kī kavitāE* [O₁] *svīkr kar lī* [VP] *aur paricay tathā sāth hī vaktavya kī bhī māġ* [O₁] *kī* [VP]

(LGh41)

[redakční výbor básně motího sakseny přijal a představení a společně s ním také prohlášení požadavek udělal]

Redakční výbor přijal básně Motího Saksény a vyžádal si společně s představením také prohlášení.

(187)

samajhdār bhūtō ne [ERG] *parivār niyojan kī kitābE* [O₁] *KHarīd lī* [VP] *aur āpreśan* [O₁] *karvā Dāle* [VP] (LGh64)

[moudří duchové knihy o plánování rodiny koupili a operace nechali udělat]

Moudří duchové koupily knihy o plánování rodiny a nechali udělat operace.

3.6. TRANZITIVITA

Většina hindských sloves je striktně rozdělena do dvou skupin – na slovesa intranzitivní (mají jediný nutný argument, kterým je S) a slovesa tranzitivní (mají dva argumenty – A a přímý O). Tranzitivní skupina sloves má také podskupinu sloves ditranzitivních, která mají kromě přímého objektu také objekt nepřímý.

Většina intranzitivních sloves popisuje činnost nekontrolovanou vůlí, ale existují také výjimky, mezi které patří například slovesa pohybu *jānā* (ode)jít, *ānā*

přijít, *calnā* jít, jet, *dauRnā* běžet, *utarnā* sestupovat, *caRHnā* stoupat nebo slovesa výrazu *hāsnā* smát se, *ronā* plakat, *muskarānā* usmívat se, *cillānā* křičet. Naopak většina sloves tranzitivních vyjadřuje činnost volní, ale mezi výjimky se řadí například slovesa *jānnā* vědět, znát, *bhūlnā* zapomenout nebo *khonā* ztratit⁵⁵.

V hindštině existuje také skupina tranzitivních sloves, která ovšem ergativní konstrukci nepovolují. Typickou výjimkou je poměrně frekventované sloveso *lānā* přinést, které ačkoli jeho nutným argumentem je přímý předmět, se v hindštině nikdy nevyskytuje s ergativní konstrukcí. Také sloveso *bhūlnā* zapomenout se přes svůj tranzitivní význam většinou nepojí s ergativem.

Mezi intranzitivní slovesa se v hindštině řadí také sloveso *bolnā* mluvit. I když není výjimkou, že se i toto sloveso vyskytne s ergativem. Podobně se chová také sloveso *samajhnā* chápat, rozumět, ovšem častěji je chápáno tranzitivně.

Dalším problematickým slovesem je *denā* dávat. Subjekt tohoto slovesa je vždy v pádu činitele kromě případu, kdy sloveso tvoří verbo-nominální výraz *sunāi denā* nebo *dikhāi denā*.

Dalším typem jsou slovesa, která se pojí s ergativem pouze v případě, že je vyjádřen objekt jejich činnosti. Do této skupiny patří slovesa *laRnā* bojovat, *hāmā* prohrát nebo *jītnā* vyhrát⁵⁶.

Důležité je zmínit také slovesa, která mají stejný tvar jak pro význam intranzitivní tak i pro tranzitivní a použití ergativní konstrukce tedy závisí na významu, ve kterém je toto sloveso použito. Takto se chovají například slovesa *badalnā* změnit (se), *bharnā* plnit (se), *khonā* ztratit (se) nebo *ulaTnā* obrátit (se).

Například sloveso *pānā* se pojí s pádem činitele, pokud je použito ve významu dostat, dosáhnout, najít. Pokud je ovšem použito ve spojení, které znamená schopnost nějaké činnosti, je subjekt tohoto slovesa v nominativu.

Další slovesa mají ustálené vazby – slovesa *saknā* moci nebo *cuknā* dokončit se pojí s nominativem, zatímco slovesa *khāsnā* kašlat, *chīknā* kýchat nebo *thūknā* plivat mají vazby s ergativem a sloveso *nahānā* koupat se se může pojit s oběma pády⁵⁷.

⁵⁵ Kachru, 1980:52

⁵⁶ Pořízka, 1972:426

⁵⁷ Pořízka, 1972:427

Velké množství hindských tranzitivních sloves je odvozeno od svých intransitivních protějšků, jiná tranzitivní slovesa takové protějšky vůbec nemají (*khānā* jíst, *pīnā* pít, *socnā* myslet apod.). Stejně tak ditranzitivní slovesa bývají často odvozena od sloves tranzitivních, ale existují také výjimky jako slovesa *denā* dávat nebo *parosnā* předkládat, servírovat⁵⁸.

Toto odvozování je v hindštině poměrně pravidelné:

- a. přidáním *-ā* ke kmeni intransitivního slovesa (*uthnā* zvedat se → *uthānā* zvedat, *calnā* jít → *calānā* řídit, *jalnā* hořet → *jalānā* zapalovat)
- b. dloužením kmenového vokálu *-a-* (*utarnā* slézat, sestoupit → *utārnā* sundávat, *kaTnā* řezat se, krájet se → *kāTnā* řezat, krájet, *nikalnā* vycházet → *nikālnā* vyndat, *marnā* zemřít → *mārnā* bít, tlouci)
- c. krácením prvního kmenového vokálu + *-ā-* (*khelnā* hrát si → *khilānā* hrát si, *ghūmnā* procházet se → *ghumānā* provázet, vodit, *baiTHnā* sedět → *bīTHānā* usazovat, *sonā* spát → *sulānā* uspávat, *leTnā* ležet → *liTānā* pokládat)
- d. jiné vokální změny – kmenové a, ā, i, e, ū, o (*dhulnā* mýt se → *dhonā* umývat, prát, *phimā* točit se → *phemā* točit, otáčet, *chūTnā* osvobodit se, pustit se → *choRnā* pustit, uvolnit, *TūTnā* rozbít se → *toRnā* rozbít)⁵⁹

V uvedených příkladech jsem podtržením zvýraznila slovesa, jenž mají tranzitivní význam, ale nepojí se s ergativní konstrukcí.

(188)

vah [NOM] *bolī* [VP] – *pyāre paRos*, *tumhE* [O₂] *galatfahmī* [NOM] *huī hai* [VP] (LGh18)

[ona řekla – milý sousede, tobě nedorozumění se stalo]

Řekla: „Milý sousede, špatně jsi to pochopil.“

(189)

patnī [NOM] *bolī* [VP] – *mere liye to āp hī* [NOM] *KHudā hai* [VP] (LGh24)

[manželka řekla – pro mě jen vy bůh jste]

Manželka řekla: „Pro mě jste bůh právě vy.“

(190)

bole [VP] – *KHūn kī* [AdvM] *kamī* [NOM] *hai* [VP] (LGh26)

[řekl – krve nedostatek je]

Řekl: „Máte nedostatek krve.“

(191)

gānā KHatm hone ke bād [AdvT] *paRosan* [NOM] *bolī* [VP] – *vādā* [O₁] *karo* [VP] *paRosī kī tum* [NOM] *mujhe* [O₂] *dhokhā* [O₁] *nahī doge* [VP] (LGh14)

[píseň skončená bytí po sousedka řekla – slib udělej sousede že ty mi podvod nikdy nedáš]

Poté, co jsme dozpívali píseň sousedka řekla: „Slíb mi, sousede, že mě nikdy nepodvedeš.“

(192)

⁵⁸ Kachru, 1980:52

⁵⁹ Kostić

is bīc [AdvT] *paRosan* [NOM] *bolī* [VP] – *pyāre paRosī, vādā* [O₁] *karo* [VP] *ki tum* [NOM] *keval mujhse* [O₂] *śādī* [O₁] *karoge* [VP] (LGh14)

[vtom sousedka řekla – milý sousede, slib udělej že ty jen se mnou svatbu uděláš]

Vtom sousedka řekla: „Milý sousede, slib mi, že jen ty se se mnou oženíš.“

(193)

dūsrā [NOM] *bolā* [VP] – *ab* [AdvT] *hoTal mE* [AdvL] *khānā* [NOM] *bhī nahī milegā* [VP], *calo* [VP] *kahī* [AdvL] *calkar nāstā* [O₁] *kar liyā jāye* [VP] (LGh10)

[druhý řekl – teď v hotelu jídlo taky se nedostane, pojďme někam jdouce snídani si dáme]

Druhý řekl: „V hotelu teď jídlo stejně nedostaneme, pojďme se někam nasnídat.“

(194)

aur is barsāt [AdvT] *jab saralā* [NOM] *māyke se* [AdvL] *lauTī* [VP] *to apne sāth dahej mE* [AdvL] *bacā* [AdvM] *ek barsāī kuttā* [O₁] *uTHā lāyī* [VP] (LGh37)

[a toto období dešťů když sarala z domu svých rodičů se vrátila tak s sebou ve věnu zachráněného dešťového psa přinesla]

Když se při letošních deštích vrátila Sarala z domu svých rodičů, přinesla s sebou jako věno psa.

(195)

ve [NOM] *kahne lage* [VP] – *āpkī śrīmaī* [NOM] *kuttā* [O₁] *lāyī haī* [VP] *yā yamdūt?* [O₁] (LGh37)

[řikat začali – vaše paní psa přinesla nebo posla boha smrti?]

Začali říkat: „Vaše paní přinesla psa nebo posla boha smrti?“

(196)

maī [NOM] *kuttā* [O₁] *ghar mE* [AdvL] *bĀdhne lāyī hŪ kyā?* [VP] (LGh38)

[já psa v domě uvazovat jsem přinesla což?]

„Cožpak jsem přinesla psa, abychom ho uvazovali v domě?“

(197)

lekin is bār jab [AdvT] *unhE* [O₂] *je!* [NOM] *ho gayī* [VP] *tab* [AdvT] *vah* [NOM] *yah sadmā* [O₁] *bardāšt nahī kar sake* [VP] *aur cal base* [VP] (LGh9)

[ale tentokrát když jemu vězení bylo tak on tu ránu snášení dělat nemohl a odešel]

Ale když se tentokrát dostal do vězení, nemohl to dál dnášet a zemřel.

(198)

saRe gehŪ kī roTī [O₁] *na pach sakī* [VP] (LGh79)

[shnilé pšenice placky strávit nemohla]

Už nemohla strávit placky ze shnilé pšenice.

(199)

bhakt [NOM] *prabhu kī rājñī* [O₁] *na samajh sake* [VP] (LGh80)

[věřící boží politiku pochopit nemohli]

Věřící nemohli pochopit boží politiku.

(200)

kavivar [NOM] *pasīne se nahā cuke the* [VP] (LGh32)

[básník z potu vykoupáný již byl]

Básník ze sebe již smyl pot./ Básník se již vykoupal v potu.

(201)

āj subah [AdvT] *merī paRosan* [NOM] *gā rahī thī* [VP], *“pavan* [NOM] *kare* [VP] *śor* [O₁] *...” maī* [NOM] *samajhā* [VP] *pavankumār nām kā* [AdvM] *uskā baccā* [NOM] *hogā* [VP] *aur dūdh pīne ke liye ro rahā hogā* [VP] (LGh12)

[dnes ráno moje sousedka zpívala “věřičku foukej...” já pochopil pavankumár jména její dítě bude a kvůli mléka pítí asi pláče]

Dnes ráno moje sousedka zpívala „věřičku foukej“ a já si myslel, že její dítě se jmenuje Pavankumár a pláče, protože chce napít mléka.

(202)

acchā bhāī maī [NOM] *hārā* [VP] (LGh31)

[dobrá bratře já prohrál]

„Dobrá, bratře, prohrál jsem.“

(203)

jaldī se [AdvM] tālā [O₁] khol khāT par [AdvL] rakhī [VP] kavītāō kī Dāyirī [O₁] bagal mE [AdvL] dabāyī [VP] aur bāhar [AdvL] tālā [O₁] lagākar calne hī vāle the [VP] ki dūr se [AdvM] subah vāle kālej ke [AdvM] laRke [NOM] dikhāyī diye [VP] (LGh34)

[s rychlostí zámeK odemkl na postel položil básní zápisník do podpaží zatlačil a venku zámeK zamknuv na odchodu byl když z dálky ranní kolejní chlapci ukázání dali]

Rychle odemkl, položil zámeK na postel, zápisník s básněmi si strčil do podpaží, zamkl zvenku zámeK a už byl na odchodu, když z dálky se objevili chlapci, kteří se ráno vraceli na kolej.

(204)

lekin paRosī [NOM] māne nahī [VP] (LGh38)

[ale soused neuznal]

Ale soused to nepřijal.

4. ZÁVĚR

V této práci jsem se pokusila shromáždit a shrnout základní poznatky, jež byly doposud v souvislosti s ergativní konstrukcí nashromážděny. Čerpala jsem především z odborné lingvistické literatury, kde na toto téma existuje několik monografií, i z nejrůznějších periodik a vítaným pomocníkem při této činnosti mi byly specializované internetové servery.

Přestože ergativita v hindštině je podmíněna dokonavým časem a projevuje se pouze na morfologické úrovni jazyka, stále je to jev velice frekventovaný, a proto je jistě užitečné věnovat se tomuto tématu podrobněji. V jazykových učebnicích není většinou podstata tohoto jevu nikterak zmiňována nebo vysvětlována a věškerý text se tak omezuje na pouhé konstatování, že se jedná o pád činitele, který tak automaticky způsobuje, že rozhodujícím faktorem slovesné shody se místo subjektu stává přímý objekt.

Na základě excerpovaného materiálu, jehož zdrojem se mi stalo osmdesát stránek textu moderního hindského prozaika Latífa Ghonghího, se ukázalo, že ačkoli je použití ergativní konstrukce v současném jazykovém projevu skutečně časté, velké procento tvoří jistá omezená skupina sloves, která se s ergativem pojí. Mezi taková slovesa patří především sloveso *kahnā*, jehož objekt bývá většinou vyjádřen vedlejší větou nebo přímou řečí. Dalším slovesem je *karnā*, které se z velké části vyskytuje jako součást verbo-nominálních výrazů. Stejně tak jsou frekventovaná i slovesa *denā* a *lenā* – častěji se ovšem vyskytují ve funkci intenzifikátoru u složených sloves. Poměrně běžně se vyskytuje i sloveso *dekhnā*, většinou však ve větě s nevyjádřeným podmětem.

Mezi další významná slovesa patří také například *banānā*, *likhnā*, *nikālnā* nebo *pūchnā* a nebo slovesa *Dālnā* a *rakhnā* jakožto součást intenziv.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Černý, J. 1998. *Úvod do studia jazyka*, Rubico
- Dixon, R. M. W. 1994. *Ergativity*. Cambridge University Press
- Kachru, Y. 1980. *Aspects of Hindi Grammar*. Manohar
- Kellog, S. H. 1990. *A Grammar of the Hindi Language*. Munshiram Manoharlal Publisher
- McGregor, R. S. 2005. *Outline of Hindi Grammar*. Oxford India Paperbacks
- Mohan, T. 1993. 'Verb Agreement In Complex Predicates In Hindi', pp. 163-175 of Verma, 1993
- Plank, F. (eds.) 1979. *Ergativity: Towards A Theory OF Grammatical Relations*. Academic Press
- Požizka, V. 1972. *Hindština*. Státní pedagogické nakladatelství
- Verma, M. K. (eds.) 1993. *Complex Predicates in South Asian Languages*. Manohar

SEZNAM PROSTUDOVANÉ LITERATURY

- Daneš, F. 1985. *Věta a text: Studie ze syntaxe spisovné češtiny*. Academia
- Davison, A. 2001. 'Ergative case licensing in a split ergative language', *Linguistic Structure and Language Dynamics in South Asia*, Delhi, pp. 291-307
- Erhart, A. 1984. *Základy jazykovědy*, Státní pedagogické nakladatelství
- Ghonghi, L. 1984. *Merī maut ke bād*. Indraprasth prakāšan
- Grepl, M. a Karlík, P. 1998. *Skladba češtiny*. Votobia
- Havránek, B. a Jedlička, A. 1979. *Stručná mluvnice česká*. Státní pedagogické nakladatelství
- Hrabětová, I. 1984. *Slovesné vazby v hindštině*, diplomová práce
- Lyons, J. 2005. *Language and Linguistics: An Introduction*. Cambridge University Press
- Masica, C. P. 1994. 'The Problem of Subject in NIA', *The Indo-Aryan Languages*, Cambridge, pp. 339-346
- Miltner, V. 1977. 'Ergative Constructions in Hindi and Other NIA Languages', *Archív orientální*, 45, pp. 237-244
- Modini, P. 1987. 'Passive and Ergative Contexts', *Archív orientální*, 55, pp. 150-155
- Regmi, R. a Yadava, Y. P. 2002. 'The Ergative Morphosyntax in Nepali', *Nepalese Linguistics*, Vol. 19, pp. 38-47

SEZNAM INTERNETOVÝCH STRÁNEK

<http://www.cogsci.ed.ac.uk/~siamakr/Kurdish/KURDICA/2001/3/ergativity.html>

<http://www.greywizard.net/Conlinguistics/ergativity.htm>

<http://ling.uni-konstanz.de/pages/home/butt/ia-erg.html>

<http://home.uchicago.edu/~merchant/classes/syntax1.2005/ergativity.handout.pdf>

<http://web.mit.edu/rbhatt/www/24.956/syll.pdf>

<http://lang.ojnk.net/hindi/erg.html>

http://en.wikipedia.org/wiki/Split_ergativity

http://en.wikipedia.org/wiki/Ergative_language

Seznam použitých zkratk:

ERG – ergativ

VP- slovesná fráze

V_i – intransitivní sloveso

V_t – tranzitivní sloveso

O₁ – přímý objekt

O₂ – nepřímý objekt

NOM – nominativ

ABS - absolutiv

ACC - akuzativ

AdvL – adverbiale loci (příslovečné určení místa)

AdvT – adverbiale temporis (příslovečné určení času)

AdvM – adverbiale modi (příslovečné určení způsobu)

AdvD – adverbiale directionis (příslovečné určení směru)

LGh – Latíf Ghonghí

S – intransitivní subjekt

A – tranzitivní subjekt

O – tranzitivní objekt